

Ультиматум Майдану

Народ вимагає звільнити голову офісу президента Андрія Єрмака, інакше — імпічмент Володимиру Зеленському

» стор. 2

Микола Колесник:
Годувати людей — ніби компенсація за моє голодне дитинство

» стор. 7

Народжений у бронезилеті

Їдучи на схід України, доброволець Тарас Гапон не думав про статус, гроші, пільги

» стор. 8

Україна молода

Вівторок—середа, 23—24 листопада 2021 року №123—124 (5855—5856)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 26,569 грн
1 € = 29,979 грн
1 рос. руб. = 0,362 грн

Діра в кишені

Інфляція в Україні є суттєво вищою, ніж збільшення зарплат: громадяни витрачають на продукти понад 40% свого доходу

» стор. 4

Підвищення зарплат, яким хизується українська влада, вже не рятує людей від шаленого зростання цін.
Фото з сайту ukranews.com.

Переплатіть «Україну молоду» на наступний рік

стор. 8

Юрій Бутусов, журналіст

«Посварився з Ахметовим, але Пінчук і Коломойський все ще продовжують лити воду в теплу ванну ТБ, тобто можна продовжувати грати в мовчанку, наймати ботів у соцмережах і вважати, що саме так президент має діяти демократичним шляхом».

■ ВІДДІЛ КАДРІВ

Нові контракти, нові обличчя

Промисловець із багаторічним стажем очолив танкобудівний завод імені Малишева

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Керівники державних концернів «Укроборонпром» та «Укрспецекспорт» провели в Харкові робочу нараду, на якій представили нового директора заводу імені Малишева Олега Винника. До цієї посади у різні часи він керував ПАТ «Дніпроважмаш», ЗАТ «Горлівський авторемонтний завод» і ПРАТ «Запорізький електровозоремонтний завод».

Як повідомив голова Харківської облдержадміністрації Олександр Скакун, перед новим очільником підприємства стоїть низка першочергових завдань. «У пріоритеті — своєчасне виконання всіх узятих заводом виробничих зобов'язань», — сказав він. — Зокрема, контракти з Пакистаном. Звісно, для цього надважливим є питання збереження колективу, забезпечення конкурентних заробітних плат та їх своєчасної виплати».

За словами пана Скакуна, він уже звернувся до керівництва ДК «Укроборонпром» з проханням підвищити «малишевцям» зарплату. Наразі вона сягає середніх показників у сфері промисловості регіону. Але, оскільки йдеться про стратегічне підприємство, що має виконати кілька серйозних контрактів, доведеться запрошувати на роботу працівників високого рівня кваліфікації. Вони ж прийдуть на виробництво лише за наявності достойної оплати праці.

Як уже повідомляла «Україна молода», кілька перспективних контрактів із Пакистаном на ремонт танків Т-80УД і поставку запчастин до них харківський завод уклав навесні цього року. Згадані бойові машини були виготовлені на замовлення уряду ісламської республіки ще двадцять років тому, а відтак давно потребують ремонту і модернізації. Вартість підписаної угоди — 1 мільярд 400 тисяч гривень.

Цікаво, що співпраця між пакистанськими військовим та харківськими виробниками рік тому ледве не була зірвана. Спочатку контракт не вдалося підписати через проблеми на заводі, а потім у зв'язку з обмежувальними заходами, що виникли під час пандемії. Був також період, коли вже готові комплектуючі лежали на складах, а представники пакистанської сторони не могли виїхати в Україну, щоб прийняти продукцію. Однак після непростих перемовин ситуація кардинально змінилася. Партнери переконалися в тому, що танковий завод відновив виробництво і готовий виконати взяті на себе зобов'язання. Загальна сума цих та інших угод забезпечить роботою підприємство на кілька років наперед.

Чи буде перспективним для харківського танкограда прихід Олега Винника, наразі сказати важко. До цього на заводі директори змінювалися настільки часто і безуспішно, що у квітні профспілка підприємства направила Володимирі Зеленському листа з проханням втрутитися в їхні проблеми. «В умовах війни з агресором на сході України команда неефективних менеджерів активно вживає заходів, що спрямовані на знищення підприємства, яке має стратегічне значення для економіки та безпеки держави», — поскаржилися «малишевці». — За час перебування на посаді генерального директора, Крилас В.Д. зі своєю командою довели завод до кризового стану».

Після звільнення Криласа, якийсь час на підприємстві взагалі не було директора, а ті, що призначалися потім, швидко пішли. У свою чергу резюме 43-річного Олега Винника, за інформацією видання «Депо», певний час перебувало на сайті пошуку роботи. Він претендував на керівну посаду з окладом 50 тисяч гривень і погоджувався на переїзд до іншого міста. ■

Тарас ЗДОРОВИЛО

На передовій знову втрати: 19 листопада внаслідок ворожих дій на Луганщині загину старший солдат 8-го окремого полку ССО Уберт Мрачковський з Хмельниччини. Він віддав службу у ЗСУ 15 років. Воював з окупантами на Донбасі з перших днів, в останні роки у лавах 8-го окремого полку спеціального призначення Сил спеціальних операцій ЗС України. Прощалися з одним із найрезультативніших снайперів 22 листопада.

Упродовж недільної доби з боку російсько-окупаційних військ зафіксовано два порушення режиму припинення вогню, одне з яких — із застосуванням забороненого Мінськими домовленостями озброєння. Окупанти обстрілювали позиції українських підрозділів у напрямку Попасної та Катеринівки на Луганщині з мінометів калібру 82 мм, ручних протитанкових та автоматичних станкових гранатометів, а також зі стрілецької зброї. Українські захисники відкривали вогонь у відповідь, не застосовуючи заборонене Мінськими домовленостями озброєння, та змусили противника припинити обстріли.

Від початку доби 22 листопада російські окупаційні війська тричі відкривали вогонь по позиціях Об'єднаних сил. Унаслідок обстрілів один український військовий зазнав поранень.

Українська сторона СЦКК продовжує інформувати громадськість про факти порушення режиму припинення вогню з боку збройних формувань РФ. Росіяни продовжують тероризувати мирне населення, здійснюючи обстріли населених пунктів, розташованих на підконтрольній уряду України території поблизу лінії розмежування, застосовують при цьому як артилерію, заборонену Мінськими угодами, так і інші види озброєнь. 19 листопада, у період з 12:30 до 12:45,

Людмила НІКІТЕНКО

У Києві в День гідності та свободи на Майдан вийшли кілька тисяч українців, аби вшанувати пам'ять загиблих під час Революції гідності. Люди з квітами та українськими прапорами заповнили алею Героїв Небесної сотні та вшанували пам'ять загиблих біля каплички міжконфесійною паанахидою.

Водночас вони оголосили свою вимогу — звільнити голову офісу президента Андрія Єрмака. Інакше через 10 днів пообіцяли розпочати безстрокову акцію з вимогою імпічменту президенту Володимирі Зеленському.

Учасники акції вигукували гасла «Єрмака за ґрати», «Путін х...йло, Зеля сц...кло» та розгорнули великий банер, адресований президенту Зеленському і главі його офісу Єрмаку — «Їхня брехня принижує. Захистимо нашу гідність».

Також учасники акції до Дня гідності та свободи спробували потрапити до офісу президента, але дорого їм перегородив кордон поліції. Виникали словесні конфлікти та штовханина.

Правда, частину активістів правоохоронці таки пропустили, попередньо перевіряючи їхні речі. А в колоні звучало — «Зелю геть!». Тим часом у поліції Києва повідомляють, що під час проведення у центрі столиці акції грубих правопорушень не зафіксовано.

■ НА ФРОНТІ

Протидія як стримуючий фактор для окупантів

У ході бойових дій на Донбасі українські військові застосували протитанкові ракети «Джевелін»

збройні формування РФ здійснили обстріл населеного пункту Катеринівка із застосуванням станкового протитанкового гранатомета СПГ-9.

Спостережною групою української сторони спільного центру з контролю та координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін (СЦКК) була проведена фіксація наслідків обстрілу, в ході якого було встановлено, що вогонь вівся з напрямку тимчасово окупованого населеного пункту Молодіжне; було здійснено 4 постріли, внаслідок чого були пошкоджені житловий будинок, господарське приміщення та прилегла територія за адресою вул. Коцюбинського, 20.

Цього ж дня, у період з 22:25 до 22:45, збройні формування РФ обстріляли населений пункт Новозванівка, Луганської області із застосуванням мінометів калібру 120 мм. Вогонь вівся з напрямку тимчасово окупованого населеного пункту Калинове. Зафіксовано влучання 5 мін. Унаслідок обстрілу пошкоджено два житлові будинки, господарські споруди та прилеглу територію на вулиці Радянська.

Ці факти встановила та задокументувала спостережна група української сторони. Матеріали передані до спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні. Українська сторона підкреслює, що даний факт є черговим грубим пору-

шенням збройними формуваннями РФ Мінських домовленостей та режиму повного і всеосяжного припинення вогню, впровадженого за згодою сторін 27 липня 2020 року. А також свідчить про повну зневагу окупантів до життя та здоров'я мирного населення.

Додамо, що очільник Головного управління розвідки Кирило Буданов уперше повідомив про використання протитанкового ракетного комплексу Javelin під час бойових дій на сході України проти російських військ. Керівник ГУРУ також заявив, що американські ракети разом із легкими радіолокаційними системами протидії вогню AN/TPQ-53 і турецькими безпілотниками Bayraktar TB-2, які задіяні в бойових діях проти проросійських бойовиків, «володіють значним психологічним стримуючим фактором, змушуючи росіян двічі подумати перед атакою».

Кирило Буданов додав, що Україна потребує більшої військової допомоги з боку Сполучених Штатів. Зокрема, українській армії необхідні системи протиповітряного, протиракетного та безпілотного захисту, а також пристрої радіоелектронного придушення. Не секрет, що ракетні батареї Patriot, а також протиракетні, артилерійські та мінометні системи входять до списку побажань України. ■

■ ПИТАННЯ РУБА

Ультиматум Майдану

Народ вимагає звільнити голову офісу президента Андрія Єрмака, інакше — імпічмент Володимирі Зеленському

Нагадаємо, напередодні ексголова Головного управління розвідки Василь Бурба в ефірі одного з телеканалів заявив, що глава офісу президента Андрій Єрмак від імені президента Володимира Зеленського, який на той момент нібито був зайнятий, дав вказівку перенести спецоперацію щодо «вагнерівців». Також Бурба пояснив: «Не могли не послухати Єрмака, оскільки той був присутній на усіх звітах, був делегований главою держави, а також запевняв, що це вказівка самого Зеленського».

Хоча, уточнив генерал, перенести унікальну спецоперацію, під час якої розвідникам вдалося вивести з Росії десятки бойовиків російської приватної військової компанії «Вагнер», причетних до військових злочинів на Донбасі, на той час уже не можна було, і це одна з причин її провалу.

До речі, люди розгнівані тим, що українська влада заперечувала підготовку та проведення такої операції, називала її «не нашою». І хоча пізніше так визнала факт її проведення та зрив, а для

Активістам урвався терпець. Фото з фейсбуку.

встановлення істини створила парламентську ТСК, однак винних так і не знайшли. Тож недарма у неділю, під час вшанування пам'яті загиблих активістів Євромайдану біля Хреста на алеї Героїв Небесної сотні, президент Зеленський змушений був закрити вуха під захистом бодігардів і в присутності глави свого офісу Андрія Єрмака, коли почув вигук «Га-

нба!» на свою адресу.

Журналіст Юрій Бутусов обурений тим, що президент Зеленський досі не спромігся прокоментувати заяву генерала розвідки Василя Бурби про зривану спецоперацію. За його даними, главі держави було ніколи, бо він святкував день народження Єрмака у президентській резиденції «Синьогора» в Івано-Франківській області. ■

Валентина САМЧЕНКО

СИЛЬНІ ДУХОМ

У ДАПі врятував побратимів

Телефільм про кіборга Олександра Терещенка знімали в чотирьох містах

У Києві, Дніпрі, Миколаєві та Львові відбувалися зйомки документального телефільму «Життя після 16-30» — історії про те, як десантник 79-ї аеромобільної бригади Олександр Терещенко врятував своїх побратимів, а потім рятували його. Уже завершено постпродакшн.

Олександр із Миколаєва — один із тих, хто від російських сепаратистів та російських військових захищав Донецький аеропорт (ДАП). У частину споруди, де перебував Олександр з іншими воюючими, 15 жовтня 2014 року потрапила граната. Він вхопив її руками й намагався викинути. Врятував життя побратимів ціною втрачених рук та пошматованої частини обличчя з оком.

«Завдяки оперативним та злагодженим діям кіборгів ДАПу, військової авіації та лікарів Дніпровського військового шпиталю імені Мечникова Олександра вдалося врятувати. 16.30 — час першого накладання джгутів у ДАПі, який став для Терещенка відліком нового життя, сповненого пошуку сил та мотивації до активних дій. Йому вдалося перемогти самого себе, повернутися до

повноцінного особистого та громадського життя, навчитися філігранно користуватися біонічним протезом, стати письменником і громадським діячем», — розповідає «Україні молодій» співпродюсерка документального фільму Валерія Борщевська.

Стрічку знімали за біографічною книгою «Життя після 16-30» Олександра Терещенка. Його по батькові Леонтійович там, на російсько-українській війні, трансформувалося у позивний Лєон. А його історія до і після 15 жовтня 2014 року стала прикладом подолання складних життєвих ситуацій — для українських воїнів, які повернулися з війни Росії проти України, і для всіх людей.

Життєствердний телефільм розповість і про події сучасного насиченого творчостю, спортом і турботою про родину життя Олек-

Олександр Терещенко у дворіку Миколаївського драматичного театру в День 30-річчя відновлення Незалежності України.

Фото Сергія ДЗЮБИ.

сандра Терещенка. Також до фільму ввійдуть інтерв'ю з людьми, які допомагали йому в боротьбі самим із собою.

Проект отримав цьогоріч у червні грант від Українського культурного фонду. Бюджет становить 1,7 млн

грн. Режисери — Тарас Ткаченко та Артемій Кірсанов. Сценарій написали Сергій Дзюба та Артемій Кірсанов, найвідоміші сценарні художні кінороботи яких — «Заборонений» про Василя Стуса та «Позивний Бандерас».

ДОПОМОГА

Сімейний патронаж

Щомісячні кошти на утримання взятої під опіку дитини — до 6545 гривень і зарплата патронам

Світлана МИЧКО

Розвитку сімейного патронату — як надзвичайно важливої форми допомоги дітям, які потрапили в складні ситуації, присвятили «круглий стіл» у Тернопільському пресклубі за участі працівників соціальних служб, представників місцевого самоврядування, громадських активістів та експертів проекту «Реформування закладів інституційного догляду та виховання дітей у Тернопільській області».

«Патронаж потрібен для того, щоб коли дитина потрапила в якісь складні життєві обставини і її батьки не можуть за нею доглядати, в неї був якийсь єдиний, відповідальний, турботливий і розуміючий доглядальник, який би допоміг їй безпечно пережити період, доки рідні батьки не реабілітуються, щоб можна було до них повернутися; чи поки не буде знайдено якийсь інший вихід, найкращий з можливих для інтересів дитини», — зазначила на початку розмови онлайн Зінаїда Кияниця, кандидатка педагогічних наук з Києва, яка є ключовою експерткою проекту. Тож на Тернопільщині розпочали активний пошук сімей, які могли б надавати дітям патронатну допомогу, що є дуже важливим і для того, щоб успішно продовжувати та завершити реформу інтернатів, повністю замінивши їх системою догляду на базі сім'ї.

Детальніше про те, кого саме шукають для надання такої допомоги дітям, про вимоги до кандидатів, оплату їхньої праці тощо розповіла Лариса Стрига, тренерка з розвитку патронату в Україні. Передусім важливо знати, що термін перебування під патронатом обмежений — до трьох, максимум до шести місяців — потім дитина повертається до батьків (якщо вони подолали свої складні обставини, пролікувалися, влаштувалися на роботу тощо) або влаштовується у нову родину всиновителів, опікунів, прийомних батьків-вихователів чи до дитячих будинків сімейного типу.

Патронатною сім'єю можуть ставати подружні пари або двоє дорослих (наприклад, мати і дочка), які проживають разом і мають житло з відповідними зручностями та окремою кімнатою для розміщення взятих під патронат дітей. Також вони повинні мати досвід виховання власних дітей або професійний досвід роботи з ними. При відповідності всім цим вимогам бажаним залишається пройти короткий навчальний тренінг, відтак укласти договір з головою громади. Відтак патронатним вихователям гарантовані: постійна підтримка фахівців місцевих соціальних служб; щомісячні кошти на утримання кожної взятої під патронат дитини віком до 6 років — 5250 грн, а від 6 до 18 років — 6545 грн; щомісячна винагорода за надання послуг патронату в сумі 11895 грн; відрахування до Пенсійного фонду, які враховуються при нарахуванні соціального стажу та призначенні пенсії.

При всіх таких, здавалося б, сприятливих умовах сімейний патронаж наразі розвивається значно повільніше від реальних потреб. Так, приміром, у Тернопільській області поки що є лише чотири успішні діючі патронатні сім'ї. Тому, відповідаючи на численні запитання журналістів, спікери «круглого столу» розвінчали низку поширених міфів про сімейний патронаж, які є безпідставними і заважають розвитку справи. Як от, приміром, про те, що держава не виплачує кошти на взятих під патронатну опіку дітей, чи що безкоштовне навчання кандидатів передбачає якусь винагороду, чи про те, що біологічні батьки приходять «бити вікна» патронатним.

За додатковою інформацією та консультаціями щодо сімейного патронату як на Тернопільщині, так і в інших областях, можна звертатися до Лариси Стриги (м. Київ): 067-794-10-12 чи 050-311-05-74, а також до місцевих служб у справах дітей чи Центрів соціальних служб і надання соціальних послуг.

Валентина САМЧЕНКО

ФЕСТИВАЛЬНИЙ СИНДРОМ

Код Ступки проти загарбання територій

Легенда грузинського театру Роберт Стура у Києві представив свою виставу

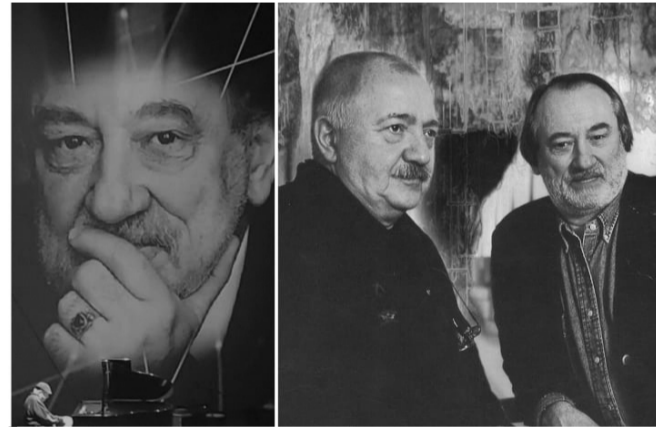
У рік 80-ліття одного з найяскравіших українських акторів Богдана Ступки, який пішов у засвіти у 2012-му, започатковано щорічний мистецький фестиваль «Код Ступки». Ідея його створення — це не лише вшанування пам'яті, а й реалізація не раз озвучуваної Богданом Сильвестровичем ще десять років тому необхідності започаткування міжнародної платформи, у межах якої Україна стала б місцем знайомства з театральною культурою країн Закавказзя, Прибалтики та Польщі.

Гостем першого кількадечного фестивалю «Код Ступки» стала Грузія. У Київ завітав 83-річний режисер Роберт Стура, який у 2003-му поставив у Національному театрі імені Івана Франка виставу «Цар Едіп» із Богданом Ступкою в головній ролі. Легенда грузинського театру на зустріч з пошановувачами був іронічним: відповідав грайливо, що «добре збереглися», тим, хто нагадував про зустріч 18 років тому. А перед показом вистави в його постановці Тбіліського театру імені Шота Руставелі «Кінець гри» на сцені ще й зіграв на роялі музику Гі Канчелі до вистави «Річард III».

Близькучу гру Давида Уплісашвілі, Гоги Барбакадзе, Левана Берікашвілі та Нани Пачуашвілі у виставі за п'єсою Семюеля Беккета з прекрасною театрографією кийські театралі в залі Театру Франка оцінили тривалими оплесками. Свою інтерпретацію режисер-філософ Роберт Стура присвятив пам'яті видатного грузинського композитора Гі Канчелі (1935–2019), багаторічного співавтора та друга. Ра-

зом вони створили десятки спектаклів, зокрема всього Шекспіра і всього Беккета. До речі, постановку «Гамлета» Роберта Стура 1986 року на сцені лондонського театру Центру мистецтв Riverside Studios міжнародне Шекспірівське товариство внесло до десяти найкращих постановок цього твору впродовж півстоліття.

У межах фестивалю «Код Ступки» також представили спільну виставку робіт художників України та Грузії «VunoGrad: колір достиглого міста» за участі, зокрема, Юрія Вакуленка, Матвія Вайсберга, Анатолія Криволапа, Руслана Агірбі, Гіі Миминошвілі. В кінотеатрі «Ліра» показали два фільми 1971 року: «Білий птах з чорною ознакою» (режисер Юрій Іллєнко), в якому Богдан Ступка дебютував як актор ігрового кіно, та «Осяяння» (режисер Володимир Денисенко), яка на екрани кінотеатрів потрапила лише в 1973-му. А ще демонстрували історичну драму Юрія Іллєнка «Молтва за гетьмана Мазепу» з Богданом Ступкою у ролі гетьмана, який пішов супроти Петра I; прем'єра відбулася у 2002 році на 52-му Берлінському кінофестивалі. (Нагадаємо, певний період стрічка була недоступна для масового

Роберт Стура та Богдан Ступка, 2021 і 2003 роки. Фото Валентини САМЧЕНКО і Театру імені Івана Франка.

перегляду; у 2010-му компанія «Іллєнко Фільм» випустила нову версію, скоротивши хронометраж, покращивши звук та додавши авторські коментарі режисера, в яких він розповів як про історичне тло, так і про, власне кажучи, фільм).

Через мистецтво Україна та Грузія у межах «Коду Ступки» осмислювали й досвід сучасних завуальованих воєн Росії, обговорюючи «14ГБ» — 14 репрезентацій на 1 гігабайт про події в Абхазії. Це текст про любов, яка перемагає насилля; сміх, який перемагає несвободу; правдивість, яка перемагає диктаторів. Авторка ідеї створення збірки та укладачка — Теа Каландія. «Лаівпрес» отримав право від автора на публікацію «14ГБ», за під-

тримки видавництва книжка була видана англійською та російською мовами і викликала неабиякий резонанс. Організатори фестивалю сподіваються, що грузинськими та українськими режисерами будуть поставлені 13 новел цього твору, адже 14-й гігабайт — це чистий аркуш паперу, де ще не написана наступна історія.

Ініціаторами «Коду Ступки» є продюсерка Ірина Батько-Ступка та благодійний «Фонд Богдана Ступки», за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України. Уже оголошено країну-гостя другої едіції — Азербайджан, звідти родом Лариси Стриги — дружина актора, випускниці Бакинського хореографічного училища.

Олег ГАНСЬКИЙ

Споживча інфляція у нашій державі б'є рекорди. Ймовірно, цього року вона вимірюватиметься двозначним числом. Це означає, що десяту частину наших доходів — зарплат, пенсій, стипендій — з'їсть зростання цін. При цьому експерти не вірять, що ситуація вже найближчим часом поліпшиться, а прогнозують, навпаки, зростання інфляції за підсумками року.

У цій ситуації найбільше постраждають малозабезпечені українці — аби задовольнити свої базові потреби, їм доведеться працювати ще більше, а отримають вони суттєво менше.

Інфляція б'є рекорди

Споживча інфляція у жовтні 2021 року трохи сповільнилася, але все одно залишається високою: 10,9% у річному обчисленні, хоча у вересні становила 11%. Це був максимальний показник за останні три роки. У порівнянні з вереснем минулого року вона становила 0,9%, з початку року — 8,5%, до жовтня минулого року — 10,9%. При цьому базова інфляція за місяць становила 1%, а за січень-жовтень — 6,6%.

Найбільше зросли ціни на овочі, хліб та газ. Серед товарних груп, які найбільше відчували подорожчання, — оброблені непродовольчі товари, які подорожчали на 13,2%. У жовтні проти вересня серед усіх категорій найбільше подорожчали овочі — на 10,6%. Загалом продукти харчування подорожчали на 1,1%, а олія, цукор та фрукти продовжили падати в ціні.

Також прискорилося зростання вартості послуг — до 9,6%. Через підвищення виробничих витрат швидше дорожчають послуги закладів швидкого харчування, ресторанів, автострахування, перукарень, салонів краси, закладів культури та відпочинку. На 33,3% із початку року подорожчало автомобільне паливо.

Через високі ціни на енергоносії прискорилося подорожчання макаронних виробів, хлібопекарської та молочної продукції. Ціни на крупи зросли, зокрема, через торгові обмеження, запроваджені Росією. Водночас уповільнилися темпи зростання цін на олію. При цьому житлово-комунальні послуги подешевшали на 0,9% через ціни на електроенергію. Послуги залізничного транспорту для пасажирів подешевшали на 4,3%.

На думку експертів Національного банку, пік зростання споживчих цін у 2021 році пройдено, надалі інфляція знижуватиметься. При цьому жовтневий макропрогноз НБУ передбачає досягнення рівня інфляції нижче 10% за підсумками 2021 року та цільового рівня 5% наприкінці 2022 року.

Подорожчає все!

Галузеві експерти, втім, ставляться до такого позитивного погляду фахівців із центробанку дещо скептично. Зокрема, в Україні продовжуватиметься зростання цін на молочні продукти. З початку 2021 року вартість літра молока в Україні зросла майже на 3 грн, а твердого сиру — на понад 40 грн.

«На ринку за кілограм вершкового масла зараз просять 250 грн, сиру — 120 грн. І це не межа», — цитують експерта з аграрної економіки Леоніда Тулуша. За його словами, проблема — у подорожчанні сировини. «Якщо раніше можна було купити молоко за 10-10,2 гривні, то зараз щонайменше за 11 гривень», — сказав він, додавши, що протягом 2021 року поголів'я корів в Україні скоротилося майже на 6% через низькі закупівельні ціни на молоко та зменшення пасовищ. Тим часом, за його словами, у собівартості виробництва сирого молока десь близько 50% припадає на корми. Далі — енергоносії та оплата праці.

Найближчим часом молочні продукти, за висновком експертів, мають подорожчати на 1,5-2%, — і це за найоптимістичнішими прогнозами. Втім стрімке зростання цін стримуватимуть торгові мережі, які бояться втратити покупця та дешевіший імпорт деяких молочних продуктів із Європи.

«Якийсь певний відсоток продовольчої безпеки треба покривати за рахунок внутрішнього виробництва. Бо як тільки ти ж поляки завоюють наш ринок, вибачте, масштаб цін буде зовсім іншим», — резюмує Леонід Тулуша.

Проте подорожчає не тільки молоко. «Я маю відчуття, що ми стоїмо на порозі

А ТИМ ЧАСОМ...

Шляхом дешевої ліри

Гірше, ніж у нас, ситуація з інфляцією є, скажімо, в Туреччині, куди люблять подорожувати українські туристи. Вже кілька днів наших співгромадян експерти активно запрошують на шопінг до цієї країни. Все через стрімкий обвал національної валюти, турецької ліри. Днями її курс упав до чергового мінімуму в парі з долларом США, сталося це після зниження ставки центробанку.

Центробанк Туреччини знизив базову ставку з 16% з 15%, як і очікували експерти, незважаючи на високу інфляцію в країні, що підтримує економічне зростання. Відтак курс турецької ліри впав до 11,14 за доллар США. Хоча ще у вересні за один «зелений» у цій державі давали близько 8,3 ліри.

У жовтні цього року інфляція у Туреччині наблизилася до 20%. Експерти дедалі більше побоюються ризиків, які це несе для економіки країни. Зокрема, це може послабити здатність Туреччини платити за боргами в іноземній валюті.

досить великого зростання цін на продукти харчування. Вже почали ситуативно стрімко зростати ціни на м'ясо. Сало у Києві вже під 150 грн, при тому, що ще місяць тому воно було на рівні 100-110 грн. Наразі триває період цукроваріння, де активно використовується енергоносії. Якщо енергоносіями у 4 рази дорожчий, ніж торік, цукор буде дешевшим? Соняшникова олія, курятина — все це використовує енергоносії та все це дуже подорожчало, — каже економічний експерт Олег Пендзин. — Щодо хліба, то тут ситуація дещо інша. Його собівартість також піросла на 20% на рік, але оскільки це соціальний продукт, різко підвищувати ціни на нього виробники не можуть. За прогнозом експерта, він додаватиме до ціни до 2% на місяць».

Найгірше у цій ситуації, що у Держбюджеті-2022 інфляцію закладено на рівні 6,2%. Але вже зараз, згідно зі світовими тенденціями, цей прогноз ризикую не справдитися. Поки що очікувати, що темпи інфляції, а з ними і зростання цін, підуть на спад — не варто, запевняють експерти. Загалом, за прогнозами, ця зима в усіх відношеннях ризикую стати для громадян непростюю.

Ціни «розкручуватимуться» до весни

У цій ситуації найбільше програють пересічні українці — інфляція з'їдає значну частину їхніх доходів, навіть попри підвищення зарплат. Як відомо, в Україні у грудні 2021 року мінімальна зарплата зростає до 6 тис. 500 гривень, а у 2022 році їй мають підвищити ще на 200 грн. Однак проблема в тому, що люди практично не відчують на собі поліпшення їхнього матеріального стану — і все через інфляцію.

Експерт Олег Пендзин вважає, що, всупереч прогнозам Національного банку України, до кінця 2021 року інфляція зростає до 15%, а не до 11%. Такої ж думки й у компанії ІСУ. «Пікові показники інфляції вже, ймовірно, пройдені у вересні, проте навряд чи темпи зростання цін сповільняться до однозначних показників до кінця 2021 року. Шанси на повернення інфляції до цільового діапазону НБУ на рівні 5% +/-1% до кінця 2022 року також невеликі. Це породжує аргументи на користь нового підвищення облікової ставки НБУ на 0,5% з нинішніх 8,5% у грудні або утримання облікової ставки принаймні на існуючому рівні триваліший період — імовірно, до кінця третього кварталу 2022 року», — прогнозують аналітики компанії.

Як зазначають експерти, жовтневий показник зростання споживчих цін свідчить про збереження високого інфляційного тиску, зумовленого набором чинників з боку і пропозиції, і попиту. Незва-

КОПІЄЧКА

Діра в кишені

Інфляція в Україні є суттєво вищою, ніж збільшення зарплат: громадяни витрачають на продукти понад 40% свого доходу

Через високу інфляцію навіть товари першої необхідності стають все недоступнішими для пересічних українців.

Фото з сайту pinterest.com.

жаючи на те, що споживча інфляція пригальмувала завдяки адміністративному регулюванню тарифів, базова інфляція та стрибок цін виробників свідчать, що ризики залишаються і знадобиться ще кілька місяців для того, щоб інфляція почала впевнено сповільнюватися.

Інфляційні прогнози Національного банку збуваються далеко не завжди. Приміром, ще у квітні там прогнозували інфляцію у річному вимірі на рівні 8%. Пізніше влітку погіршили прогноз до 9,6%, але, як бачимо, реальні темпи вибиваються з прогнозу.

Економіст і фінансовий аналітик Олексій Куц припускає, що заява НБУ — це спроба «таргетувати довіру». «В даному випадку такими заявами НБУ намагається знизити інфляційні очікування населення та бізнесу. Але реальної основи під цими заявами немає», — вважає він, додаючи, що інфляційна спіраль зараз перебуває у стадії розкручування. «Основний інфляційний чинник світової економіки — вартість енергоресурсів, а вони поки що досить дорогі. Є також інші чинники впливу, зокрема ціни на промислові метали, продовольство», — пояснює експерт.

«Наша інфляція увібрала в себе зростання цін на сировину, але поки що дуже помірковано увібрала енергетичну інфляцію, — резюмує Куц. — Ціни на природний газ — високі, але ми поки що користуємося запасами минулих місяців. Ціна газу впливає зараз тільки на промисловість, і то частково, але не впливає на населення. Помірно на інфляцію впливають і ціни на пальне за рахунок зміцнення гривні. Це означає, що всі ці фактори повинні ще проявити себе в майбутньому, як наслідок — інфляція може наростати. Я впевнений, що взимку інфляція лише посилюється. Розкручування інфляційної спіралі має тривати до весни».

Найбільше постраждають малозабезпечені

«Ми побачимо, як ці 30% витрат виробників перекочують на полиці магазинів. Номінальна зарплата збільшилась на 19%, реальна — на 6%. Так, мінімальну зарплату збільшать, і ця сума ляже в товар, а ми це все сплатимо з власної кишені», — продовжує Пендзин, додаючи, що особливо сильно подорожчання вдарить по малозабезпечених верствах населення України. У цьому сегменті зарплата становить 40%

ДО РЕЧІ

Малий ВВП і дорогий доллар

Реальний валовий внутрішній продукт України у третьому кварталі 2021 року зріс на 2,4% порівняно з третім кварталом 2020 року після зростання на 5,7% у другому кварталі цього року. За оцінками Державної служби статистики, порівняно з попереднім кварталом (з урахуванням сезонного фактору) ВВП збільшився на 1,4%.

Таким чином, зростання економіки України у 2021 році з урахуванням попередніх даних Державної служби статистики за третій квартал може виявитися на рівні 3% проти закладених у Держбюджеті на цей рік 4,6%.

Така оцінка зростання економіки виявилася нижчою за очікувану. Наприклад, НБУ прогнозував зростання за підсумками третього кварталу зростання на 4%. Очевидно, ефект хорошого врожаю зміститься на кінець року, тобто на четвертий квартал. Водночас останній квартал року вже відбувається в кризовому режимі — енергетична криза, міграційна, стягування РФ озброєнь до українського кордону. А тому сподіватися на приємний сюрприз «під ялинку» від економічного стану України не варто.

Така ситуація, окрім вже згаданої інфляції, може призвести до падіння курсу національної валюти. За деякими оцінками, ближче до Нового року гривня може опуститися до показника 27,5 грн за доллар. За словами експерта компанії «Форекс-Клуб Україна» Андрія Шевчишина, на нашу валюту тиснуть ціни на енергоносії, які цієї зими залишатимуться дорогими. «Максимально дорогою гривню цього року ми вже бачили, — сказав він. — Тепер є шанс побачити її дешевою».

доходів, решту 60% становлять пенсії та соціальні виплати. Саме цій категорії населення доведеться виживати — вони не зможуть купувати на отримані гроші навіть те, що могли дозволити собі раніше. На це накладається дефіцит якісних товарів, оскільки місцеві виробники намагатимуться експортувати свою продукцію після чергового зростання цін.

Ситуація, коли українці переважно «проїдають» свою зарплату, у нас не нова, але останнім часом тенденція суттєво загострилася. Так, за даними Державної служби статистики, 41% витрат українців становлять витрати на їжу. З урахуванням грудневого підвищення це буде 2 тис. 665 грн. Житло, вода, електроенергія та паливо у структурі витрат займають 14,1% від заробітку, транспортні витрати — 8,6%, одяг та взуття — менше 5%, відпочинок — 3,4% на місяць. ■

Igor ВІТОВИЧ

Громадяни Болгарії у неділю, 21 листопада, обирали президента країни у другому турі виборів. На найвищу державну посаду, яка, втім, має радше репрезентативну функцію, претендували чинний президент Румен Радев та ректор університету міста Софія Анастас Герджиков. Попередні результати було оголошено в неділю ввечері, а остаточні — 22 листопада. Варто нагадати, що в першому турі 14 листопада чинному президенту країни лише трішки не вистачило голосів для перемоги — 58-річний Румен Радев заручився підтримкою 49,42% виборців, його головний суперник, висуванець від партії ГЕРБ професор Анастас Герджиков, — 22,83%. Ці двоє претендентів і зустрілися в другому турі.

3 надією на вихід із кризи

Відразу після закінчення виборів були оприлюднені результати паралельного підрахунку голосів трьома провідними соціологічними компаніями, які засвідчили свою достовірність під час попередніх виборів. Всі вони однозначно свідчать про перемогу чинного президента Румена Радева. Компанія «Альфа Рісерч» нарахувала в Радева 66,4%, Герджикова — 32,3%; «Тренд» — 67,8% і 31,9% відповідно; «Галлап» — 66,4% та 31,9% відповідно. Близько 3% виборців проголосували проти обох кандидатів.

Таким чином, у Болгарії збереглася хоча б одна легітимна гілка влади — президентська. Бо останній рік замість постійного уряду діє тимчасовий, а новообраний 14 листопада склад парламенту ще не розпочав роботу. Парламентські вибори тиждень тому стали третіми за рік. Аналітики стримано оцінюють шанси все ж таки сформувати кабінет, що заручиться підтримкою депутатів.

«Хлопці з Гарварду» на чолі наступного уряду?

Минулого тижня ЦВК Болгарії подала остаточні результати президентських та парламентських виборів у Болгарії 14 листопада. До парламенту пройшли сім політичних партій та блоків: «Продовжимо зміни» — 25,67%, ГЕРБ — 22,74%, «Рух за права і свободи» — 13,00, Болгарська со-

ЇХНІЙ ВИБІР

Радіє Радев

Президента Болгарії переобрано на другий термін. Чи отримаємо ми ще одного «друга Путіна» в ЄС?

Випускники Гарварду Кирил Петков (ліворуч) і Асен Василев формуватимуть коаліцію та уряд Болгарії.

ціалістична партія — 10,21%, «Є такий народ» — 9,52%, «Демократична Болгарія» — 6,37%, «Відродження» — 4,86%.

Цій «чудовій сімці» і належить сформувати наступну правлячу коаліцію та створити на її підставі постійний уряд. Одряду варто зазначити, що два з семи претендентів на владу є «чорними вівцями». Це передусім попередній правляча партія ГЕРБ на чолі з експрем'єром Бойко Борисовим, яка за сім років перебування при владі скомпрометувала себе корупційними скандалами і була усунута від влади внаслідок масштабних народних протестів 2020 року. Друга «небажана» для прийому в союзники партія — «Є такий народ» на чолі з шоуменом, телеведучим та співаком Славі Трофімовим. Створена 2020 року партія не перебувала у владі, але вже встигла нажити собі репутацію популістської, союзом з якою не варто «бруднитися» тим, хто на-

справді переймається долею країни.

А право формування коаліції та майбутнього уряду отримає переможниця останніх дострокових виборів «Продовжимо зміни». Також «темна конячка», бо була створена лише кілька місяців тому перед третім цьогорічним туром дострокових парламентських виборів. В її достовірності та дієвості болгарських виборців мало переконати те, що молоді співзасновники партії Кирил Петков та Асен Василев, які вже встигли попрацювати на посадах міністра економіки та міністра фінансів відповідно. На їхню користь говорить і те, що обоє є випускниками престижного Гарвардського університету (США). Але головним їх козирем є те, що цих двох хлопців з Гарварду підтримує переобраний президент Румен Радев. Тобто Болгарія має перспективу появи консолідованої правлячої команди однодумців та ідеологічних союзників.

Президент із «вірусом Орбана»

Для Болгарії після останніх виборів вимальовуються якісь оптимістичні перспективи, але... не для України. Напередодні другого туру під час передвиборчих телевізійних дебатів кандидат на переобрання Румен Радев фактично заявив про належність анексованого Криму Росії. «Він є російським, як це може бути?» — відповів Радев на запитання свого опонента Анастаса Герджикова про півострів. Також він заявив, що санкції щодо Росії через ситуацію в Україні не дають результату. Хоча і визнає при цьому, що анексія українського півострова є порушенням міжнародного права. Натомість Герджиков, висунувши партією ГЕРБ, на передвиборчих теледебатах чітко заявив, що Крим — це українська територія, а також виступив за необхідність санкцій проти Росії.

Ми ще пам'ятаємо, що за часів існування так званого соціалістичного табору Болгарію

вважали мало не «16-ю республікою СРСР». Після розпаду цього табору правлячі в Болгарії соціал-демократи (наступники комуністів) продовжували «традицію». Лише після приходу до влади партії ГЕРБ і вступу Болгарії до НАТО та Євросоюзу країна почала відходити від іміджу «території, приреченої бути союзником Росії». І ось тепер знову...

На щастя, президент Болгарії має лише репрезентативні повноваження. Але ж варто пам'ятати, що він підтримує майбутній уряд на чолі з імовірним прем'єр-міністром Кирилом Петковим. І навпаки. Україна опинилася під загрозою отримати в особі керівництва Болгарії наступного «колективного Віктора Орбана» — відданого Кремлю очільника уряду Угорщини.

Наступного дня президент Болгарії пояснив свої слова про Крим. «Драми немає. Питання абсолютно зрозуміле. Анексія Криму — це порушення міжнародного права, але, як я говорив минулого вечора, є реалії в політиці, й на даний момент Крим належить Росії», — заявив він.

Як наслідок, МЗС України викликало посла Болгарії в Україні Костадіна Коджабашева через заяву Радева. Українська сторона вважає, що слова чинного болгарського президента не сприяють розвитку добросусідських відносин України та Болгарії та різко дисонують з офіційною позицією Софії на підтримку суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. У МЗС заявили, що очікують спростування болгарським президентом його заяви. Українські правозахисники звернулися до влади Болгарії із закликом «рішуче засудити» заяву президента Болгарії Румена Радева.

Натомість у Кремлі заяву Радева сприйняли з оптимізмом, як ще один крок назустріч стратегічній меті — розколу ЄС. Президента Болгарії Румена Радева запросили відвідати окупований Росією Крим. Про це повідомляє російське державне агентство «РІА «Новості» з посиланням на голову болгарської громади півострова Івана Абажера. Абажер висловив упевненість, що у випадку, якщо Радев вирішить відвідати півострів, «його чекає теплий та привітний прийом». За його словами, болгарська громада та «всі кримчани в цілому» будуть раді візиту Радева, який покладе основу «створення міцних та надійних російсько-болгарських відносин». ■

НОВИНИ ПЛЮС

Франція та ФРН нагадали Лаврову про «правила дипломатії»

Франція та Німеччина звинуватили Росію в порушенні «дипломатичних правил та практики» після того, як російське МЗС опублікувало листування міністрів закордонних справ трьох країн щодо врегулювання конфлікту на сході України. «Ми закликаємо Росію повернутися за стіл переговорів і продовжити обговорення в рамках затверджених форматів і відповідно до узгоджених принципів», — заявила офіційна представниця МЗС Франції Анн-Клер Лежандр. Нещодавнє листування голови російської дипломатії Сергія Лаврова з міністрами закордонних справ Німеччини та Франції Хайко Маасом та Жан-Івом Ле Дріаном було опубліковано в середу, 17 листопада. Воно стосується підготовки зустрічі у «нормандському форматі» на рівні міністрів закордонних справ. На пропозицію Франції зустріч мала пройти в Парижі 11 листопада, але не відбулася. Відповідальність за зрив наради сторони (Париж і Берлін з одного боку, Москва — з іншого) поклали одна на одну. Публікацію дипломатичного листування глава російського МЗС Сергій Лавров пояснив прагненням довести правоту позиції Москви.

У Москві затримано 12 активістів, серед них журналістка Івлєва

Під час суботньої акції протесту на підтримку товариства «Меморіал» у Москві поліція затримала 12 осіб, серед яких — журналістка Вікторія Івлєва. Раніше вона активно виступала на підтримку політ'язнів та України.

У понеділок суд мав розглянути міру запобіжного заходу для журналістки. 65-річна Вікторія Івлєва стала відомою ще в радянські роки, це єдиний журналіст у світі, який побував усередині чорнобильського реактора, за репортаж

звідти Івлєва отримала високу нагороду World Press Photo Golden Eye в 1991 році. Наприкінці 80-х — на початку 90-х років вона побувала майже в усіх «гарячих точках» СРСР, який уже почав розпадатися.

Донька Івлєвої Вікторія звернулася до всіх небайдужих прийти в понеділок під стіни суду та підтримати маму.

Померла булгакознавиця Марієтта Чудакова

У Москві померла відома літературознавиця, дослідниця життя і творчості Михайла Булгакова Марієтта Чудакова. Їй не стало 21 листопада, якраз на Михайла, на 85-му році життя. Вона хворіла на коронавірус.

Марієтта Чудакова — доктор філологічних наук, вона написала 6 книг і близько 200 наукових праць. Особливо відомі її праці про творчість Михайла Булгакова. Пані Марієтта неодноразово була в Києві, в київському музеї Булгакова її називали «наша головна вчителька та авторитет». Дослідниця займалася громадською діяльністю, критикувала СРСР та його спадок. Після анексії Криму підписувала відкриті листи на підтримку України та виходила на акції з вимогою звільнення бранців Кремля. «Бути патріотом у Росії дуже складно, — казала Чудакова. — Це було важко й одразу після жовтня 1917-го, і впродовж усього радянського часу: доводилося лю-

бити країну і не любити державу». «Відійшла у засвіти Марієтта Чудакова (1937—2021), — написав у фейсбуці кінокритик Сергій Тримбач. — Видатний літературознавець, незрівнянний знавець творчості Михайла Булгакова (завдяки їй було поновлено «Майстра і Маргариту»), великий друг України: вона підписала всі листи на підтримку українців, у тому числі й лист-відповідь на звернення Спілки кінематографістів України 2014 року... У 2010-му її підпис під зверненням опозиції «Путін повинен уйти!». Людина кришталевої порядності, російський інтелігент особливої проби — негідкунка, смілива, справжня громадянка Росії — країни, яка, завдяки таким людям, ще має шанс воскреснути для добра і світла». ■

«Переважна більшість самовисвячених західних істориків доклали чимало зусиль, щоб довести, що в СРСР ніколи не було тоталітарної системи, у своєму прагненні дискредитувати «стереотипи холодної війни» вони дописалися до того, що під час сталінізму терор був дуже вузьким феноменом... Що переважна більшість населення ніколи не була тероризована...»

Джеймс Мейс,
1993 р.

Джеймс МЕЙС

«Я довго розшукувала цю статтю. Вона була опублікована уже далекого 1993 року в малотиражному журналі «Український світ» і якось загубилася, — коментує журналістка і письменниця Наталія Дзюбенко-Мейс. — А вона вкрай важлива, бо в ній у конденсованій формі викладено звернення Джеймса Мейса до українських істориків розпочати системну роботу з дослідження найстрашнішого періоду в житті українського народу — Голодомору. Я сама її копіювала і розносила по високих академічних кабінетах, доступу до популярних тоді часописів ще не було. Як не було і розуміння важливості поставлених завдань. І все ж це звернення Джеймса Мейса до наукової спільноти спрацювало. Так усе розпочиналося...»

Вісторії не існує авторитетних джерел, за якими можна відтворити повну й цілісну картину минулого. Візьмемо для прикладу хоча б староукраїнські літописи: їх написали ченці з позиції церкви. Публікації в газетах чи журналах відображають погляди редакторів або власників видань. Навіть архівні матеріали, попри їхню нібито відстороненість, відтворюють позицію влади. Отже, щоб відкрити завісу над минулим, треба зібрати й проаналізувати всі можливі джерела. Щоб дізнатися, чому стався Голодомор (чи Голокост), потрібно звернутися до документів. Але щоб зрозуміти, що це таке, треба звертатися до свідків.

Без ретроспекції на людські долі питання «коли?», «хто винен?», «навіщо це зроблено?» втрачають будь-який сенс. Наприклад, створений на основі німецьких документів тритомник Рауля Гільберга про Голокост — важлива джерельна база для істориків, які займаються цією темою. Але без таких творів, як щоденник Анни Франк — юної єврейки, яка переховувалася від фашистів і зрештою була викрита і знищена, — без людського аспекту Голокосту, не мав би ніякого значення навіть такий геніально точний, повноджерельний тритомник Гільберга.

Коли йдеться про будь-яку масштабну людську трагедію, треба шукати всебічну й безпосередню інформацію: як люди помирилися, як вони вижили, як вони переживали? Є чимало спогадів, часто дуже цікавих, деталізованих. Але треба зважити, що тільки специфічні особи пишуть мемуари, і часто — з метою самовиправдання, особистої слави тощо. Коли ж йдеться про соціальну історію, неможливо обійтися без свідчень так званих маленьких людей, які майже ніколи не залишали своїх помітних слідів на шляхах історії. Переважна більшість самовисвячених західних істориків доклали чимало зусиль щоб довести, що в СРСР ніколи не було тоталітарної системи, у своєму прагненні дискредитувати «стереотипи холодної війни» вони дописалися до того, що під час сталінізму терор був дуже вузьким феноменом, що переважна більшість населення ніколи не була тероризована, тому що

«сонце світило, люди працювали та кохалися», що ініціатива для репресій здебільшого ішла «знизу», через такі причини, як заздрість, побутові конфлікти тощо.

Правда про справжній стан речей в СРСР, правда про історію цієї країни доходила до свідомості простих громадян, істориків та політиків Заходу дуже важко. Забігаючи трохи наперед, скажу, що практично кожне свідчення, дане Комісії США, виконавчим директором якої я працював, містило в собі гіркі висловлювання свідків Голодомору про те, що їм ніхто не вірить, що не буде ніяких наслідків цих переслуховувань, що світ їх не почує. «Українському народові випала тяжка доля, ніякі держави не помагають і не вірять оцьому», — Остап Півень із села Шляхове. «Я б хотіла, щоб більшість людей свідчили й щоб зрозуміли люди, особливо в Америці, дійсно повірили, що це була страшна трагедія. Минули довгі роки, й ніхто не хоче й слухати нашого голосу», — свідок із села Хухра Харківської області. «Хто не казав — брехня то! То другий раз так зло бере, і хочеться сказати до того й так за виворот: На тобі! На! Голоду не було? Коли я бачив!» — Едвард Черненко з Київщини. «Я вже стара людина, відживаю свої дні мого життя, що Бог мені накреслив, тому бажаю, щоб їхні імена й муки були відомі всьому вільному світові», — Михайло Боровик.

Працюючи в Комісії з дослідження голоду в Україні, я часто бачив, з якою гіркотою і відчуттям глибокої несправедливості українці реагують на недовірливе ставлення до їхніх слів. Тому, окрім «Рапорту Конгресові США», де зібрано і проаналізовано всі відомі на той час документи і матеріали, було вирішено організувати переслуховування очевидців голоду, аби окреслити суто людську панораму Голодомору, аби отримати якомога ширшу інформацію не лише про голод, а й про весь період радянської історії до Другої світової війни, щоб дати можливість майбутньому історикові поставитися до кожного особного свідка як до окремої особи, окремого, дуже специфічного історичного джерела.

Пам'ять як історичне джерело має

ГОЛОДОМОР

Голоси страдників

Щоб відкрити завісу над минулим, треба зібрати й проаналізувати всі можливі джерела

Джеймс Мейс. 1993 р.
Архівне фото.

дуже специфічний характер. Різні люди можуть по-різному трактувати одну й ту саму дію, зовсім по-іншому. Але є свідчення, які просто неможливо сприймати як вигадку чи фантазію. Сотні людей, які ніколи, ні за яких обставин не мали жодних контактів, наводять одну й ту саму схему «механізму» виголювання. І дорослим, і дітям запам'яталися чіткі й надзвичайно подібні картини: немовлята «куркулів» на снігу, діти «куркулів», яких виганяють зі школи, «буксирна» бригада, яка в одній сільській виливала на підлогу пів склянки молока, в іншій — борщ, ще в іншій — забиває пів склянки проса, себто те, що могло би врятувати життя людям. Випадки людодійства, трупи на дорозі в місто, трупи на полі, коли голодуючі жували зелені колоски... Цей ряд можна продовжувати дуже довго. І на Дніпропетровщині, і на Полтавщині картина голоду однакова. Страшна. Але кожен зі свідків по-своєму переживає, по-своєму згадує, в кожного своя особиста доля, своє горе. Це нам дає унікальне людське розуміння суто людської трагедії.

Навіть сьогодні в Україні лунають голоси про те, що подальша концентрація зу-

силь істориків на темі голоду може призвести до психологічного пригнічення народу. На це я хочу відповісти цитатою зі свідчень Олександра Биковця, священника Автокефальної української церкви: «Усі знали, що над Церквою і над нами як слугами Церкви навис дамоклів меч... Але все одно життєрадісність була і надія була. Лише одна була турбота така: чи ж світ буде знати про це і чи світ щось скаже? Друга проблема — це інтимнішого характеру: ЧИ БУДЕ КОМУ ПОМОЛІТИСЯ ЗА ТИХ, ЩО ЗАГИНУТЬ?»

Звісно, історія — наука зовсім іншого роду, ніж фізика чи хімія, це одночасно суспільна й гуманітарна наука. Історик не треба моралізувати, не треба судити, потрібно тільки чесно, чітко, якомога виразніше відновити минуле у всіх його аспектах. Але в самому акті дослідження такої теми, як Голодомор, є питання моральної відповідальності, обов'язок суто морального характеру. І це дослідження без свідчень якомога ширшого кола очевидців неможливе. Вислухаймо їх, поки ще є така можливість. Поки вони серед нас. Поки вони ще живі. ■

Зоя ШАЛІВСЬКА
Кнотоп

Минають роки. Змінюються пануючі ідеології, скидають із постаментів вождів, вітри історії змінюють обривки гасел та закликів. У цьому вирі губляться людські долі, часто понівечені, розчавлені... Драматична українська історія 20-х років минулого століття: більшовицька революційна стихія, розруха, жахливий голод, криваві репресії. Рубали ліс — летіли друзки... Поступово стираються з пам'яті покоління ті події. Та, на жаль, іще чимало людей залишаються в полоні комуністичної ідеології, сумують за «великої країною, де все стабільно, дешева калбаса і вкусное мороженое».

В архівах зберігаються справи тих, кому судилось стати «друзками» під ногами більшовицьких тиранів. Замовивши у Чернігівському архіві кримінальну справу репресованого конотопського просвітянина Стеценка В. І., — отримала і справу його повного тезки з Середино-Будського району, заарештованого у зло-

АРХІВИ

«Гибнут люди как собаки»

Учителю Василю Стеценку в 1937-му закидали кримінал за антирадянські пісні школярів та холостяцьке життя

вісному 1937-му. То чим же завинив 28-річний вчитель із Гаврилової Слободи перед радянською владою? Та ще й за ст. 54-10 КК УРСР «за пропаганду та агітацію, яка полягає в заклик до повалення, підриву або послаблення радянської влади...» Як сказано в постанові про його обшук та арешт, нач. С.-Будського РО НКВД (тут і далі аббревіатура збережена) ст. лейтенант Кухаренко «нашел, что Стеценко В. И. подозрительная личность, точного места рождения не указывает, подделал документы об окончании с/х института, высказывает антисоветские разговоры».

Тож учителя посадили до в'язниці й почали допити. Підробка документа далі не була

головним «гріхом» у так званому меморандумі, складеному слідчим, бо підкреслено саме таке: «Стеценко допустил среди учащихся антиколхозную организацию и ученики выучили антисоветские песни. Встанька, Ленин, оглянься, как колхозы разрослись. Гибнут люди как собаки». Як пояснював Василь, хтось чув ці вірші від першокласника. А ще ніби він говорив селянам, що «освобождение с/советов от взывания всех видов налогов потому, что во всех с/советах сидят одни жулики». Саме тоді голову та секретаря місцевої сільради ув'язнили за розтрату сільрадівських коштів.

Згадали, що і цукерки школярям «неправильно» роздав,

«чем дискредитировал принцип роздачи подарков в школе», і «находящуюся в Гаврилово-Слободской школе литературу контрреволюционного характера вместо сдачи в РОНО сдал в брукхутгильсирье». (Цікаво, книги яких авторів віднесли у 37-му до антирадянських?)

І зовсім безглуздим було звинувачення: «Стеценко подозрительная личность, живет холостой жизнью». Звичайно, взяли до уваги й те, що батько Василя відмовився вступати до колгоспу та був заарештований у процесі про вбивство Кірова, хоча зразу ж і помер — допитувати кати вміли.

Та, напевно, в районі був виконаний план з викриття во-

рогів народу, бо співробітник УТБ УНКВД Вакуленко прийняв постанову про припинення справи за недостатністю зібраних матеріалів. Але чи закінчилась ця справа звільненням Василя, ми не знаємо, бо подальша доля його не відома. Чи дозбирали, вибивали ще додаткові докази? Адаже у висновках при розгляді Василю Стеценку справи від 22.01.1997 р. зазначено, що немає даних про його звільнення. Відсутні й дані про родичів Василя Стеценка.

Згідно зі ст. 1 Закону УРСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17.04.1991 р., Василь Стеценко був реабілітований у зв'язку з відсутністю складу злочину. ■

Вікторія КОВАЛЬОВА

■ ДОЛЯ

Микола Колесник: Годувати людей — ніби компенсація за моє голодне дитинство

Керуючий комбінатом громадського харчування №2 держпідприємства «Антонов» працює тут понад 62 роки

Микола Колесник прийшов на авіазавод у 17 років. Чотирнадцять років працював токарем. І досі з подякою згадує своїх перших учителів. З легкої руки тодішнього генерального директора Київського авіазаводу Василя Степанченка колеги називали Миколу «співуючим токарем», бо коли керівник під час робочого обходу йшов повз його верстат, захопленою роботою хлопчина... наспівував пісеньку. Робити кожен свою справу від душі його навчили батьки.

Коли в душі квітнуть троянди

Мама Анастасія працювала в колгоспі, батько був завідувачем ферми. У мами були золоті руки, вона чудово вишивала. Її завжди запрошували основним кухарем на сільські урочистості, хоча була самоучкою. Мабуть, від неї у Миколи хист і розуміння кухарської справи. І ніби компенсація за голодне дитинство — тепер забезпечувати смачним харчуванням людей.

У сім'ї Колесників було п'ятеро дітей, і коли батько у 1945 році пішов на війну з Японією, вони голодували. «Ми завжди чекали літа — воно годувало. В ті важкі часи мати дозволяла обшкребти і з'їсти певні «квадратики» у кориті, в якому місила тісто. Я був найменший, і мені нічого не діставалося... Відчуття голоду настільки запам'яталося, що потім, коли ми стали дорослими, мама завжди ставила мені окрему миску, тоді як усі їли із загальної, тому що мене обділяли їжею в дитинстві», — згадує він.

Коли Микола підріс, батьки щотижня відправляли його на базар за 12 км від дому — продати дві сулії могола. Йому дозволяли купити собі булочку, а інші гроші мав принести додому. Якось Микола побачив на базарі художника, який продав картину — намальовані на фанері жасмин і троянди. Він не втримався і купив на всі виручені гроші цю красу. За нецільову витрату коштів батько відшмагав різкою, а картина довгі роки нагадувала про інцидент. Утім троянди після цього Микола не розлюбив. На своїй дачі зробив двометрову арку для них.

Енергійно взявся Микола Семенович і до організації у 1980 році нового цеху №44, який і досі існує. Працівників для нього «перещеховували» з інших підрозділів. Як правило, відправляли не найкращих. Так у підпорядкуванні енергійного начальника опинилися 32 любителі оковитої, а 42 токарів і слюсарів він набрав з училища. Нині це висококваліфіковані спеціалісти. «Коли у травні-серпні 1981 року мій цех спеціально не виконав план, я вийшов на трибуну і запитав у головного технолога підприємства, чи знає він хоча б, де наш підрозділ знаходиться, адже керівник направляє мені працівників і жодного разу не поцікавився, як нам працюється в найвіддаленішій точці заводу», — розповідає Микола Семенович.

Але найбільше його обурило, що коли він завдяки своїй ініціативі з оформлен-

На Київському авіазаводі Микола Колесник почав свій трудовий шлях токарем. 1974 рік.

■ ДОСЬЄ

Микола Колесник народився 1941 року в селі Оленівка Фастівського району. У жовтні 1959 р. закінчив Київське професійно-технічне училище №7 за спеціальністю «токарь» і почав працювати на Київському авіаційному заводі «Авіант». У 1970 році закінчив Київський авіаційний технікум з червоним дипломом за спеціальністю «металорізання». У 1972 році йому присвоїли 6-й розряд токаря. Переведений у 1973 році помічником начальника цеху 42, а 1974 року став начальником його технологічного бюро. У 1975 році закінчив інститут при Всесоюзній центральній спілці професійних профспілок за спеціальністю інженер-економіст. Працював на «Авіанті» заступником начальника з виробництва 28-го цеху, начальником техбюро цеху 3, помічником начальника цеху з підготовки цеху 42, начальником цехів 44 і 14, начальником дільниці 49-го цеху. З 1998 року — директор комбінату громадського харчування.

Має десятки відзнак і подяк. Нагороджений медаллю «За доблесну працю».

нарядів при будівництві цеху зекономив для підприємства 60 тисяч карбованців, йому вніесли... сувору догану. Тоді він виступив на партійних зборах і сказав, що з такою партією йому не по дорозі, і вийшов з неї, що в ті часи було викликом. Невдовзі після того випадку його дружина Марія, яка працювала тут заточницею (зараз вона на пенсії), знайшла його неприємним біля цеху. На щастя, «швидка допомога» приїхала вчасно. Але душевна рана від того випадку залишилася назавжди.

Сила переконання

Правдолюбство Миколи не раз йому вилазило боком. Через «неправильну ідеологію» його свого часу не прийняли до комсомолу. Коли при вступі до цієї організації Миколу запитали, як ставиться до німців, він сказав, що добре: під час окупації їхню сім'ю від бомбардувань урятував німецький танкіст, який жив у їхній хаті, а на погріб, куди вони перебралися і ховалися, ставив свій танк. У кожній нації є порядні люди, і саме їхні вчинки складають певний

портрет народу.

На початку 90-х він, борючись за справедливість у рідному селі, на рік залишив свій завод, бо односельці обрали його головою сільради. Погодився, бо шкода стало людей, котрі потерпали від голови сільради — п'яниці, якого невдовзі ув'язнили. Згодом Микола Семенович запропонував замість себе іншого голову сільради і повернувся на підприємство.

Колесник вважає, що дуже важливою для людини є сила переконання. У 90-х Китай перестав постачати в Україну вольфрамові свердла R-18, і робітники авіазаводу відмовлялися працювати без них. Колесника відправили у від'їждження до Ташкента із завданням, щоб на тамтешньому авіазаводі у спеціальній печі на 15 тисяч свердел Р-6 нанесли вольфрамовий шар. На жаль, та піч зламалася. Але Колесник попросив ташкентських літакобудівників нанести на свердла маркування «R-18». Тобто свердла просто перемаркували. Київські літакобудівники цими свердлами були дуже задоволені. Коли через рік Колесника зно-

У підпорядкуванні керуючого комбінатом громадського харчування №2 «Антонова» — понад сорок працівників їдальні.

ву хотіли відправити в Узбекистан з аналогічним завданням, він зізнався керівництву в своїй таємній операції і сказав, що більше не братиме гріх на душу.

У цеху нової техніки №14 Микола Семенович пропрацював 18 років. Завжди піклувався про своїх співробітників. Коли цех у 1998 році об'єднали з іншим, Миколі Семеновичу запропонували стати завідуючим комбінатом громадського харчування. В його підпорядкуванні — понад сорок працівників їдальні.

«Бути завідувачем їдальні значно складніше, ніж начальником цеху. Тут своя специфіка. Дуже серйозні питання постачання. Щомісяця виписую статистичні дані середніх цін по Києву, щоб придбати продукти на 10-15% дешевше, ніж купують їх жителі столиці», — говорить співрозмовник.

Він наполіг, щоб їдальня відмовилася від кушівлі рослинної олії в бочках (в них 10-12 кг припадало на осад). Значно економніше придбати його в пляшках. Не використовують на комбінаті усілякі барвники та розпушувачі для тіста, щоб тістечка були більш натуральними. Стали у пригоді й технічні навички керуючого комбінатом громадського харчування. Микола Семенович придбав ефективне сучасне обладнання: сім років тому встановив кондиціонери на всіх поверхах, два роки тому — пароконвектомат (агрегат для приготування їжі). Механізує невдячну монотонну жіночу роботу, забезпечив працівниць кремозбивал-

ками, машинами з нарізання овочів. «З жінками працювати легше, ніж із чоловіками. Вони відповідальні і працелюбні», — ділиться М. Колесник.

Постачальників вибирає, орієнтуючись на співвідношення ціна-якість продукції. Втім пересвідчився, що тендери — це не завжди запорука якісної продукції. Виграв якось на тендері один полтавський постачальник білого борошна, а запропонував борошно... білоцерківського заводу, при цьому мішки з ним розривалися. Від такого партнера відмовилися. Проблема-тично те, що комбінату потрібно всього дві тонни борошна щомісяця, що для оптовиків — крапля в морі. «Але ми крутимосся», — говорить Микола Семенович.

Незважаючи на труднощі, Микола Колесник зізнається, що якби йому довелося знову обирати свій шлях у житті, вибрав би той самий. Бо головне — піклуватися про людей. Його дорослі онуки також визначилися в житті: онук закінчив Краківський політехнічний інститут, онучка — мовний виш у Польщі. Син Володимир займається бізнесом. Колишній військовий, випускник ленинградської академії імені Можайського, він після розвалу СРСР сказав, що приєднався назавжди Україні. Закінчив економічний факультет Київського університету і працював директором одного з підприємств у Дніпрі, будував підприємства з видобутку газу. Володимира і досі з батьком єднають любов до авіації та сумлінність у ставленні до своєї справи. ■

Ганна ЯРОШЕНКО
Полтава

У ці дні, коли Росія накопичила біля наших кордонів рекордну кількість солдатів та озброєння, ми зустрілися з добровольцем з Полтави Тарасом Гапоном, який брав участь у «найгарячішій» фазі російсько-української війни. 2014 року правоохоронець, а потім приватний підприємець Тарас Гапон став бійцем батальйону територіальної оборони «Донбас». Розповідаючи про себе, жартує, що народився у бронезилеті.

«Ми заходили до Іловайська першими й виходили з нього останніми»

«Перші бої, в яких брав участь, були на Іловайському напрямку, — пригадує Тарас. — Під час Іловайської операції був у взводі розвідки. Ми заходили до Іловайська першими й виходили з нього останніми. Усі учасники тих подій вважають, що наступальна операція наших військ на всіх фронтах від Маріуполя до Кримського була однією з найкращих на той час військових операцій. І вона мала б стати успішною. А чому завершилася так трагічно, то вже інше питання. Щоб ви розуміли, той же Донецьк захопили всього-на-всього 250-300 бойовиків. І чому полку наших внутрішніх військ дали команду вийти з міста й лишитися на блокпостах за ним, мені досі незрозуміло. Думаю, недолугим командам військового керівництва із часом дасть оцінку сама історія».

«Ми мали наказ зйти до Іловайська й захистити його, — відтворює далі ті сумнозвісні події мій співрозмовник. — На ту пору вже була дуже відчутною недостача сил і засобів. Усі були стомлені безперервними боями, що тривали третій місяць. Нам обіцяли, що після військового параду в Києві надійде підкріплення, а ми матимемо 10-денну відпустку, тож подумки багато хто вже був удома. Зайнявши одну частину Іловайська разом з вузловою станцією й депо, ми закріпилися на позиціях і тримали оборону. Та допомога все не надходила. Натомість увечері 27 серпня надійшов наказ виходити з міста. Як допустили його оточення? На це запитання ніхто з нас не має відповіді».

Той початковий період війни на Донбасі ознаменувався не тільки найжорстокішими боями, а й найбільшими втратами серед наших вояків. «Перші загиблі — то був шок для всіх, — ворухить болючі спогади Тарас Гапон. — А потім починають гинути ті, кого добре знав, з ким спілкувався. І ти розумієш, що завтра це може статися й з тобою. На війні від цього ніхто не застрахований. От вам приклад: під час виходу з Іловайського «котла» однією кулеметною чергою мене поранило, а іншого полтавця — Антона Цедіка — вбило. Ми їхали в одному КраЗі: тільки Антон — у кузові, а я — в кабіні. Тоді ж обірвалося життя й мого найкращого друга — чернівчанина Леоніда Петихачного. Я запропонував йому сісти до кабіни, а посередині поставити кулемет. Та він відповів, що з кулемета ніколи не стріляв, тож краще забереється до кузова. Леонід сидів поряд з Антоном Цедіком, і обидва вони загинули. А якби сів до кабіни, може, лишився б живим...»

«За ту добу, що був у полоні, бачив тільки російських кадрових військових»

«Ми виходили з Іловайська двома колонами: та, в якій був я, рушила в напрямку села Червоносільське. Між цим населеним пунктом і селом Многопілья нас зустріли російські військовослужбовці й наказали виходити з оточення без зброї. Можливо, їм потрібна була красива картинка, як масово здається українська армія, — висловлює припущення учасник бойових дій. — І як тільки ми відмовилися скласти зброю, нашу колону почала обстрілювати артилерія. Миттєво було ухвалено рішення йти на зближення з противником, щоб уникнути її вогневого ураження, і прориватися з боєм. Ми повністю знесли правий фланг ворога, навіть узяли в полон кілька російських десантників і зайняли оборону в Червоносільському. До самого вечора тривали бої».

Звичайно, сили були нерівні. У підсумку ті з наших бійців, які змогли, ви-

■ ГЕРОЯМ — СЛАВА!

Народжений у бронезилеті

Ідучи на схід України, доброволець Тарас Гапон не думав про статус, гроші, пільги

Доброволець Тарас Гапон був поранений при виході з Іловайського «котла» і, ще не долікувавшись, повернувся у стрій.

Фото з особистого архіву Тараса Гапона.

бралися з оточення. А поранені (серед них і Тарас Гапон) потрапили в полон. «У мене було кілька поранень. Зокрема, були прострелені таз, стегно, до того ж мав множинні осколкові пошкодження, відтак самостійно пересуватися не міг. Таких, як я, «важких», росіяни кинули до ями біля Савур-Могили. Досі не можу зрозуміти, чому дно тієї ями було застелене новим брезентом, — посміхається чоловік, хоч тоді йому було не до сміху.

«За ту добу, що перебував у полоні, не бачив жодного сепаратиста, — засвідчує він, — тільки російських кадрових військових, деякі з них були навіть із шевронами. Тобто ми воювали з регулярною російською армією. Поранені хлопці запитали в їхнього майора, що на нас чекає, і той прямо відповів: лікувати, мовляв, вас ніде, тож маю наказ «важких» розстріляти. А потім якимось дивним чином з'явився наш полковник у відставці й повідомив: зараз, мовляв, прибуде колона автомобілів з Червоного Хреста й забере поранених — про це домовлено ледве не з Володимиром Путіним. Насправді ж то була Полтавська 8-ма окрема автомобільна санітарна рота. Дві доби вона вивозила поранених. Мені пощастило: я майже з комфортом виїхав із лігва ворога в єдиному на всю колону «Мерседесі» нашого військового шпиталю. Ми їхали наосліп — без супроводу, зброї. Так нас евакуювали до Волновахи, а звідти доправили до польового госпіталю, де нарешті надали першу допомогу».

Однак на цьому війна для Тараса Гапона не закінчилася. Ще не долікувавшись, він повернувся у свій батальйон, який на ту пору стояв на танкобезпечному напрямку в районі Лисичанська, займаючи оборону разом із 24-ю механізованою бригадою та добровольчим батальйоном «Айдар».

Провівши на війні чотири роки, служив би ще, якби не почало підводити здоров'я

«Але якщо порівнювати з кривавим серпнем 2014-го, тоді, після підписання мирних угод, інтенсивність бойових дій дещо пішла на спад, — констатує полтавець. — Потім наш батальйон перекинули до Дебальцевого. У січні 2015 року там почалися «гарячі» події, та ми якраз пішли на ротацію. Далі півтора року ніс службу в Широкиному, брав участь у запеклих боях на підступах до Маріуполя. А тоді разом зі своєю ротою перейшов до 16-го окремого мотопіхотного батальйону «Полтава», у складі якого рік

ніс службу у Кримському».

У пам'яті Тараса відклався ще один епізод війни: у 2015 році під час так званого перемир'я, зачищаючи з товаришами по службі Широкине, біля одного з дачних будинків він угледів новий автомобіль Toyota Venza. «Стали шукати його власника. Ним виявився колишній прокурор, він прибув по свою автівку з окупованої території. Приїжджаємо разом з ним до Широкиного. Аж тут бойовики почали накривати нас вогнем. Ми ледве вибралися звідти — я вже думав, що там і залишимося. Досі пам'ятаю здивований вираз обличчя нового знайомого, коли він запитав, скільки винен мені за послугу, а я відповів: ніскільки. Співробітники СБУ супроводжували його до блокпоста за Волновахою, і спантелечений чоловік не міг повірити, що «укропи» безперешкодно випустять його на ав-

томобілі та ще й грошей за це не візьмуть. І такі випадки бували», — резюмує учорапній боєць.

У 2018-му Тарас Гапон повернувся до мирного життя, загалом провівши на війні чотири роки. Говорить: може, служив би ще, якби не почало підводити здоров'я.

«Нині армія має краще забезпечення, військові отримують зарплатню. А ми цілий рік воювали просто так, не думаючи про якусь винагороду. Першу зарплату отримав наприкінці 2014 року — дві чи три тисячі гривень готівкою. Ідучи на схід України, ніхто з нас не думав про статус, гроші, пільги, — запевняє Тарас. — На цигарки родичі тоді висилали кошти. Із продуктами, одягом дуже допомагали волонтери. А ще пощастило, що в погребі приватного сектору місцеві, які втекли від війни, лишили чимало запасів консервації. Уявіть собі, коли температура повітря відчутно знижувалася (особливо вночі), я вдягав там жіночу плюшеву шубу, а спав поряд з алабаєм-приблудкою, щоб було тепліше. Тоді, на початку цієї війни, як і багато хто, був упевнений, що вона триватиме щонайбільше 3-4 місяці. Власне, так могло б і статися. Проте на той час було багато зрадників і у Збройних силах, і у військових відомствах. Можливо, через це збройне протистояння триває й досі. Аби скласти докупи всі «пазли», ми збираємо для історії свідчення учасників цієї російсько-української війни. Буває, спілкуємося з побратимами — і під час розмови з'ясовується, що несли службу в зоні АТО/ООС зовсім поряд. У мене є друг Віталій Ковтун. Коли він дізнався, що я записався добровольцем, то й собі попросився на фронт — і потрапив до 8-ї санітарної роти. Так от, як виявилось, коли мене вивозили із захопленої російськими військовими території, він їхав в автомобілі переді мною. Мене занесли не до його «уазика», бо там уже не було місця».

На жаль, держава не надто балує своїх захисників, перед якими всі ми в неоплатному боргу. Скажімо, Тарас Гапон досі не може отримати передбаченої законодавством земельної ділянки, хоч і не втрачає надії. ■

■ ПЕРЕДПЛАТА-2022

Інтернет для всіх — газета для обраних

Передплатіть «Україну молодю» на наступний рік

«Україну молодю» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так і з глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

З наступного року «Україна молода» виходитиме з іншою періодичністю і в новому форматі — тижневика обсягом 24 шпальти.

Сподіваємось, за таких умов Укрпошта зрештою зможе вчасно доставляти газету до вихідних передплатникам, щоб вони мали можливість прочитати найцікавіші новини та статті за тиждень і ознайомитись із програмою телебачення на наступний тиждень.

Нині триває передплата на «Україну молодю» на 2022 рік. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємось: якщо ви багато років передплатуєте «Україну молодю» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2022 рік:

на місяць — 57 грн. 08 коп.,
на квартал — 171 грн. 24 коп.,
на півріччя — 342 грн. 48 коп.,
до кінця року — 684 грн. 96 коп.
Передплатний індекс — 60970

Для організацій, юридичних осіб:

на місяць — 72 грн. 08 коп.,
на квартал — 216 грн. 24 коп.,
на півріччя — 432 грн. 48 коп.,
до кінця року — 864 грн. 96 коп.
Передплатний індекс — 01555

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере: на місяць — 4 грн., на два-три місяці — 9 грн., на чотири-шість місяців — 11 грн., на сім-дванадцять місяців — 15 грн. 30 коп.

■ РАРИТЕТИ

Подарував арабам Боже письмо

Гетьман Іван Мазепа побудував 28 церков, монастирів і дзвіниць у своїй країні та надавав істотну підтримку патріархам Константинопольському, Олександрійському, Антіохійському та Єрусалимському

Ярослава РІЗНИКОВА,
лауреатка літературних премій імені Григорія Сковороди та Івана Франка

Унікальне арабомовне Євангеліє, що з'явилося на світ завдяки меценатству Івана Мазепи понад 300 років тому, обговорювали днями в Одеському Музеї української імені Михайла Грушевського. І представили вкотре на півдні України — після низки презентацій в інших містах, зокрема в Києві, а також за кордоном — максимально точне факсимільне відтворення того видання з особливою присвятою Гетьману, добротинцю і просвітителю.

**«Від усієї країни
Арабської шану для
Русичів ти машш»**

Ця книга, без перебільшення, стала послом України в просторі й часі. Титульне Чотириєвангеліє було надруковане у 1708 році в сирійському місті Алеппо для арабомовного світу коштом українського гетьмана Івана Мазепи. Воно містить присвяту меценату, написану Антіохійським патріархом Афанасієм III Даббасом.

Тарас Кремень — уповноважений із захисту державної мови, який доєднався до одеського обговорення онлайн, — розповів, що вперше дізнався про існування арабомовного Євангелія від Надзвичайного і Повноваженого Посла України в Румунії професора Теофіла Рендюка, який вивчав молдовську частину життя славного гетьмана України і його смерті у 1709 році у Бендерах, а також епопею неординарного перепоховання його тіла у румунському місті Галац.

Саме зусиллями Теофіла Рендюка у фондах Румунської Академії, найдавнішому науковому закладі цієї країни, вдалося виявити раніше невідомий оригінальний примірник Євангелія з вдячними присвятами і подяками українському гетьману: грецькою мовою (на двох сторінках) й арабською (на п'ятьох) від Антіохійського патріарха Афанасія III Даббаса.

«О, високий пане, що перевищеш усіх своєю високістю, Іване Мазепо, що охороняєш грані Руси, ти заслугував на хвалу від арабів, віра яких вища тих, що ганьблять їх і сміються з них. А тому, що слава твоя, безсумнівно, є стовп для віри чистої, виправдуючої та святої, то ти даруєш їм з високости своєї, яко ласку, божественний текст в пречистій Євангелії», — це фрагмент з тексту арабською мовою.

А далі подано запитання-відповіді:

«Запитання. О, хто буде нам за помічника і дасть цю чесну книгу, що обдарує освітою, має в собі добровість і має словеса благоувернування Господа нашого Ісуса? Хоча з'ясувалося правдиве походження наше і найточніш вста-

новлено, що ми є сини арабів, але по вірі підлягаємо ми всечеснішому престолу Антіохійському.

Відповідь. Іван Мазепа, гетьман, той, що славився щедротами і істочав блага і милости: він піднісся мудрістю начальствування над Руссю Малою, віра котрої розквітла і вславилася; він вміщує в собі славу її і разом є честю для неї; він, що звеличить величність її вище від високости небесної; він відлишків властивих йому чеснот, що напувають душі, скоро вони запрагнуть, оголосив для нас своїм коштом дорогоцінну книгу на славу Господню з найбільшою ретельністю, що виявилася в нього. А тому, що обдарував він нас від щедрот своїх, нехай щедро прийде на нього догвогівність!»

Молитвеники за Вашу високу особу сонм священнослужителів та мирян православної віри, що мешкають в землях арабських».

Наступна сторінка Євангелія містить слова вдячності Мазепі, висловлені патріархом Афанасієм грецькою мовою: «Шановний Іоанне Мазепа, від усієї країни Арабської шану для Русичів ти машш. Вірний, як належить, вдосконалюєш себе, ревнителю без докорів, Святі слова Божі своїм коштом видаєш задля інших... Отже, ти дав життя Книзі Божій, забезпечивши її друк необхідними коштами...».

Віршовою подякою патріарх возвеличує гетьмана, благословляє молитвою, підкреслює його чесноти. Промовисто, що у зверненні до Мазепи Афанасій Даббас називає гетьмана особистістю, «відомою своєю чистотою та святою вірою, яка подарувала арабам Боже письмо» та «улюбленим нашим духовним сином», що свідчить про глибоку пошану до Івана Мазепи.

І дійсно, було за що складати такий красномовний панегірик Івану Мазепі! Потужний політичний гравець свого часу, який тримав гетьманську булаву майже 22 роки, чітко усвідомлюючи роль релігії, намагався зміцнити Помісну православну церкву під омофором Константинопольського патріархату, підняти її роль на території Гетьманщи-

Презентація унікального Євангелія в Музеї української книги в Одесі.
Фото надане авторкою.

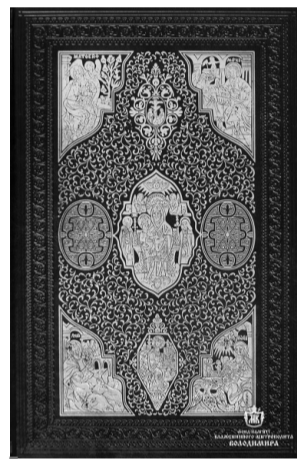
ни, що потрапила в 1686 році під управління Московського патріархату.

50 тисяч золотих і 30 тисяч дукатів — на відновлення палестинської Великої Лаври

Дослідники засвідчують, що власним коштом гетьман Іван Мазепа побудував 28 церков, монастирів і дзвіниць, зокрема, у Києві, Переяславі, Чернігові, Глухові, Лубнах — на території України та навіть у Московії. Долучався до відновлення ще майже 20. Найвідомішими з них були будівлі в таких монастирях, як Києво-Печерська лавра, Пустинно-Микільський, Братський Богоявленський, Кирилівський, Золотоверхо-Михайлівський, Чернігівський Троїцько-Лллінський, Лубенський Мгарський, Батурицький Крупницький, Петропавлівський, Домницький, Макошинський, Бахмацький, Каменський, Любецький, кафедральний собор Святої Софії у Києві та інші. Дарував храмам землі, ікони, вишукані іконостаси та оригінальні примірники давніх церковних книг.

А задля залучення підтримки християн арабського світу гетьман активізував відносини з православним Сходом і надавав істотну підтримку патріархам Константинопольському, Олександрійському, Антіохійському та Єрусалимському. Він пожертвував 50 тисяч золотих і 30 тисяч дукатів Єрусалимському патріарху на відновлення палестинської Великої лаври преподобного Сави Освяченого. А ще подарував золоту чашу, лампаду і срібний вівтар вартістю 20 тисяч золотих та срібний піднос, що до цього часу використовується під час важливих церемоній у храмі Гробу Господнього. Знову ж таки, за деякими відомостями, Мазепа жертвував гроші й на підтримку коптської християнської церкви в Єгипті.

Крім того, Іван Мазепа разом із господарем Валахії Костянтином Бринковяну (1688—1714) та миргородським полковни-

Наклад відтвореного видання понад 300-літньої давнини — 200 примірників.

ком Данилом Апостолом (1654—1734), стали головними меценатами друкарні Абдалли Саєга, що працювала в 1706—1711 роках в сирійському Алеппо, який у той час називали Афінами Азії. Для друку Євангелія арабською мовою в руки Антіохійського патріарха було передано 3 тисячі золотих, і ще стільки ж — особисто. Саме тут побачило світ вже згадане Євангеліє, яке нині ми називаємо «мазепинським».

До останнього часу було відомо лише про три примірники цієї книги з присвятою гетьману, нагадав одеситам онлайн Ігор Остап — дипломат, правознавець, письменник, засновник цілої низки вагомих культурних проєктів: від Міжнародного фестивалю ретромусики імені Богдана Весоловського до встановлення першого на Близькому Сході пам'ятника Тарасові Шевченку в місті Баабда, проведення першого кінофестивалю в Лівані та створення фільму «Український Ліван».

Знайшли стародрук, який вважався втраченим

Один примірник Євангелія з посвятою перебував в Бухаресті, другий — у Санкт-Петербурзі. Довгий час вважалося, що третій примірник, який зберігався у Церковно-археологічному кабінеті, створеному при Київській духовній академії, було втрачено у буревіях складної української історії. Його у 1925 році описав літературознавець-історик Сер-

Ігор Остап нещодавно подарував факсиміле Мазепинського Євангелія президенту Лівану Мішелю Ауну.
Фото з фейсбука Посла.

гій Маслов. Утім нещодавно завдяки зусиллям Ігоря Остапа київський примірник вдалося знайти. І не донебудь, а у фондах Національної бібліотеки України імені Вернадського!

Київське Євангеліє також містить присвяту Антіохійського патріарха гетьману Мазепі. Переклад арабської частини панегирика на п'ять сторінок та грецькою на двох сторінках зробили 100 років тому два відомі сходознавці, перекладачі, що працювали в Кабінеті арабо-іранської філології Історико-філологічної кафедри ВУАН — Лозієв Павло Никифорович (1894—1981) та Тауфік Кезма (1882—1958). А вивіряв роботу своїх учнів академік Агатангел Кримський.

Більше того: Ігор Остап протягом чотирьох років віднайшов іще 14 різних Євангелій, понад десяток алеппських стародруків, а також три унікальні Євангелія, видані свого часу в проспонсорованій Іваном Мазепою книгодрукарні, які до цього часу використовувались у ліванських монастирях.

«На відміну від музейних примірників, ці Євангелія ще до останнього часу використовувалися священнослужителями, — зазначив Надзвичайний і Повноважений Посол України в Ліванській Республіці Ігор Остап. — Це означає, що місія Мазепи досягла успіху, навіть через 300 років ми бачимо наслідки його благородної справи. Цей унікальний стародрук є свідченням процесів державотворення, що відбувалися на території України у XVIII столітті, та відкриває нові сторінки життя і діяльності одного з найпотужніших політичних діячів України, який іще три сторіччя тому у своїх діях ставив культурну дипломатію на

чільне місце».

Щоб повернути пам'ять про діяння гетьмана на Близькому Сході, Посольство України в Лівані у співпраці з Фондом пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира на чолі з митрополитом Православної церкви України (ПЦУ) Олександром Драбинком за участі Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського вирішили створити максимально точне факсимільне видання Євангелія з присвятою Івану Мазепі. Півтора року працювали науковці, три дизайнери, 8 технічних спеціалістів-консультантів, українські та арабські редактори й коректори.

Для видання накладу — 200 примірників — підбирали максимально подібний до оригіналу папір — кремове відтінку, щільністю 110 г/м², за тактильними властивостями максимально ідентичний оригіналу. Сучасний відповідник — munken print cream, виготовлений у Північній Європі.

Для 150 примірників зроблено обкладинку зі штучної шкіри, для 50 — з натуральної. Тиснення золотом ідентичне до оригіналу, векторний малюнок для виготовлення кліше під нього спеціально до найдрібніших деталей перемальовувала дизайнер.

Факсимільне видання вже передано до національних заповідників «Софія Київська» та «Гетьманська столиця» (м. Батурин) й інших музеїв, Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського. На початку жовтня Мазепинське Євангеліє презентували військовим і курсантам Одеської військової академії. Ігор Остап пообіцяв, що найближчим часом такий подарунок з'явиться і в одеському Музеї української книги. ■

І. ШИМАНЧУК
Рівне

■ НЕВИВЧЕНІ УРОКИ

ООН, агов!

Світ і далі наступає на ті самі граблі

Україна, зробивши значний внесок у розгром нацистської Німеччини та найбільше постраждавши в роки Другої світової війни й окупації, була однією з засновниць Організації Об'єднаних Націй у 1945 році, організації, яку створювали з метою збереження миру на землі.

Після Другої світової поведінка держав не змінилася: вони ставлять свої вузьконаціональні інтереси вище загальносвітових, отже у світі й далі спалахують збройні конфлікти та війни, а ООН демонструє свою повну миротворчу неспроможність. Постає питання: як Росія — постійний член Ради Безпеки ООН з правом вето — може восьмий рік безкарно вести загарбницьку війну з Україною (країною — однією з засновниць ООН) і при цьому хизуватися своєю безкарністю, а 196 держав-членів ООН безплідно ведуть дискусії з цього питання, не караючи агресора?!

Навіть попередниця ООН — Ліга Націй — перед Другою світовою війною виключила зі своїх лав Німеччину та Росію (СРСР) як держав-агресорів. Світ змінився, а Росія у своїй одвічній агресивності — ні. Вона загарбала зем-

лі Молдови, Грузії, України, веде військові операції в Сирії, через що повинна бути виключена з ООН. Не розкаялась за скоєні злочини (голодомори, ГУЛАГи, висилки цілих народів, масові розстріли, не засудила ленінізм-сталінізм, як це зробила Німеччина з нацизмом), РФ і зараз є загрозою для всього світу.

Франція, Німеччина стоять на примирливій позиції щодо Росії, підтакують їй, забувши, до чого призвела Мюнхенська угода 30 вересня 1938 р. Навіть Угорщина забула «дружні» обійми Росії 1956 р., сховавшись під крило НАТО, і готова служити Путіну, як у 30-40-х рр. служила Гітлеру. Вона ж перша й почала війну з Україною в березні 1939 р., потопивши в крові Закарпатську Україну. А зараз вона забула про свій борг перед нашою країною, як і Німеччина.

Путінський режим має цілковиту підтримку в російському народі з його імперсько-шовіністичними настроями. Російський фюрер це знає і через телебачення, радіо та пресу сіє пропаганду та брехню, примножуючи лави своїх прихильників. Агресивна поведінка російських керманців не зміниться, бо спирається на суспільство.

Історія московитів-росіян свідчить, що вони хочуть жити по-царськи, а історія українців-русів — що вони хочуть жити по-людськи. Як писав Шевченко: «...О люди! люди небораки! Нащо здалися вам царі? Нащо здалися вам псарі? Ви ж такі люди, не собаки!». У цьому і є різниця між нашими народами.

Навіть класик соціалізму К. Маркс писав про золотоординське походження Московії, але Путін класиків марксиз-

му не читає, він сам уже став класиком путінізму.

Багатовікова бездержавність України спричинила велику шкоду нашому народові, московити мали негативний вплив на культуру, освіту, звички, традиції, мораль, релігію українців. Це відчувається і сьогодні, навіть після 30-річчя відновлення нашої державності. Ми досі не зуміли побудувати української України, про яку мріяв наш Кобзар. Петлора говорив, що не такі страшні московські воші, як українські гниди, але вони в наш час прорікли в усі сфери життя держави і суспільства і роблять усе, щоб української України не було ніколи.

Час від часу в президента Зеленського виникає питання зустрічі з Путіним, який заявив, що обговорювати Крим і Донбас не буде. Що тоді збирається обговорювати з ним Зеленський? Напевно, капітуляцію, але народ цього не допустить. Нехай капітулює сам, заявивши про свою відставку, скористається порадом батька і піде займатися своїми офшорами та шоубізнесом.

Стаття колишнього президента Росії Медведєва показала хамське ставлення росіян до нашого президента і вороже — до України, з чого випливає вся безглуздість контактів з Росією. ■

■ ПОЛІТПАРНАС

Сорочка біла

Аркадій МУЗИЧУК
Київ

*Сорочка біла вишита піснями,
Сорочка біла вибілена в снах,
Сорочка біла — подарунок мамі,
І я у ній — неначе білий птах.
Сорочка біла виткана із болю,
Сорочка біла випрана в журбі.
Сорочку білу, як вдовину долю,
Як талісман ношу я на собі.
Сорочка біла — не данина моді,
Сорочка біла — це не просто крам,
Сорочка біла — берегиня роду,
І я її у спадок передам.
Сорочка біла кроплена сльозами,
Сорочка біла вибілена в снах,
Сорочка біла — подарунок мамі,
І я у ній — неначе білий птах.*

Найстаріша науково-освітня установа України — Національний університет «Острозька академія», — яка нещодавно відсвяткувала своє 445-річчя, поряд із віковими традиціями розвиває і новітні напрями. Тепер, окрім старовинних навчальних корпусів та бібліотеки-ротонди, спудей академії мають можливість навчатися у чудовому сучасному корпусі.

Анастасія КРІПАК

с. Мишуричів, Верхньодніпровський район, Дніпропетровська область

■ ПОРАДНИЦЯ

Ягідний рай, або Фізалис — окраса і городу, і столу

ють агрус, а деякі — дуже солодкі і соковиті, як суніця. Видів фізалису дуже багато, просто не злічити. Але як така маленька ягідка може своїм ароматом нагадувати і ананас, і апельсин? Це залишається загадкою...

На вигляд ця ягода теж дуже цікава, адже вона схована в оболонку, схожу на китайський паперовий ліхтарик. Сам же плід — яскраво-помаранчевого кольору. М'якоть ягоди містить багато мікроскопічних їстівних насінників. За вмістом вітаміну С і заліза плоди фізалиса переважають солодкий перець і помідори.

Ці диво-ягоди можна споживати свіжими або ж використовувати у різних стравах. Можна зробити дуже смачне варення або джем, також із них роблять

желе, а ще — маринують або ж засолюють, як звичайні помідори. Ну і, звісно ж, фізалисом можна прикрасити чимало страв, попередньо звільнивши його від «паперового абажура».

Сподіваюсь, така рекомендація цієї ягоди зацікавила вас і вам буде небагато дізнатися, що це диво дивне ви зможете посадити в себе на грядці, а після збору врожаю — зробити різні заготовки і споживати їх цілу зиму. Саме таку красу я виростила в себе на городі, й вона дала небувалий урожай. Також фізалис вирізняється непримхливістю при вирощуванні, адже саджають його, як звичайні томати.

Одним із сортів фізалиса є Динний — він є моїм фаворитом, і для любителів динь стане незамінним наступного літа, оскільки

ки його смак на 90% схожий на запашну диньку. Ці ягоди мають плоди середнього розміру, жовтого кольору, дуже солодкі і їх дуже люблять діти.

Але як же обійтися влітку без червоного, соковитого велетня Кавуна (Арбуза) — саме таку назву має наступний сорт, адже високий розлогий куц просто всіяний купою яскраво-жовтих плодів середнього розміру, вага яких досягає 150 г! Ця смакота здивує ваших рідних солодким смаком кавунчика.

Якщо наступного року ви захочете мати на своїх грядках цей ягідний рай, то я вам допоможу в цьому і поділюся з вами насінням фізалиса безкоштовно. Все, що вам потрібно, — це написати на мою адресу листа, і вкласти туди конверт із вашою адресою та відповідними марками і чекати літа, щоб побачити цей диво-плід.

З нетерпінням чекатиму ваших листів і хочу, щоб наступного року ви тішилися врожайності і смаку цих ягідок, як я. Також у нас ви можете отримати не лише ці сорти фізалиса, а й багато інших ягід.

■ РЕЦЕПТ

Варення з фізалиса

Вам знадобиться: по кілограму ягід та цукру, один лимон, 250 мл води. Ретельно помити ягоди, просушити і порізати навіпіл (якщо плоди великі — можна й на четвертини).

В окріп висипати підготовлений фізалис, туди ж додати одразу весь цукор, все добре вимішати — і хай кипить. Закипівши, варення почне давати піну, яку потрібно ретельно знімати. Поки ягоди з цукром киплять, натерти цедру лимона, а з самого фрукта — вичавити сік. Все це додати до варення і варити ще 20 хвилин.

Вам здаватиметься, що це не варення, а компот. Але не хвилюйтеся: процідіть сироп і поставте його варитися на повільному вогні, допоки він не загусне. Цим, уже густим, сиропом заливаємо ягоди і проварюємо 5 хвилин, потім переливаємо у стерилізовані баночки. Смакота на зиму готова!

Пишіть мені на адресу: Анастасія Кріпак, вул. Мошляка, 50, с. Мишуричів, Верхньодніпровський район, Дніпропетровська область, 51610. ■

■ Є ПРОБЛЕМА

Голова гуде, як вулик...

Що може бути причиною нестабільного артеріального тиску, як не допустити захворювання і давати з ним раду

Юлія КРУК

Як свідчать медичні дослідження, «лідерство» за смертністю належить серцево-судинним захворюванням. І така тенденція — не лише в Україні, а у світі в цілому. До того ж проблема щороку «молодшає»: нині навіть 20-річні нерідко мають захворювання судин. Найпоширеніші з-поміж них — гіпертонія та гіпотонія. Недооцінювати їх небезпечно. Як ці недуги розпізнати і «обеззброїти»?

Гіпотонія може бути симптомом багатьох недуг

«Якщо тиск постійно нижчий ніж 100/65 міліметрів ртутного стовпчика у чоловіків і 95/60 — у жінок, то маємо справу з гіпотонією, — пояснює столичний лікар-кардіолог Ігор Кравчук. — Ця проблема, до речі, може торкнутися і цілком здорової людини. Іноді у фізично натренованих людей, у спортсменів або тих, хто живе в умовах спекотного клімату, артеріальний тиск нижчий від норми, якою вважаємо 120/80. У таких випадках хворобливі симптоми, як правило, не докучають і потреби в лікуванні не виникає».

Гіпотонія як недуга, каже лікар, найчастіше розвивається через постійний шкідливий вплив на судинний тонус. Тут можуть «долучитися» негативні емоції, виснаження нервової системи через посилену розумову діяльність, шкідливі звички — куріння, зловживання алкоголем. «Дуже часто людина і не підозрює, що має гіпотонію, аж доки не пролунають перші «дзвіночки»: раптові запаморочення, втрата свідомості, — продовжує Ігор Олександрович. — Оскільки внаслідок пониженого тиску кров погано циркулює і надходить до голови в меншій кількості, людина може несподівано знепритомніти».

Гіпотонія часто стає симптомом серйозних хвороб — ендокринних порушень, пухлин, деяких серцевих недуг, виразки шлунка, легневих захворювань. Тоді, за

словами лікаря, вирівняти судинний тонус допоможе терапія основної недуги.

Апатія, розбитість, безсоння...

Як вчасно розпізнати недугу? «Гіпотонія проявляє себе важкістю в голові, підвищеною втомлюваністю, неприємними відчуттями в області серця, — застерігає лікар. — Якщо після тривалого перебування в одному положенні або після різкого нахилання у вас паморочиться голова, — це теж має насторожити. Може також з'являтися біль у м'язах. Прокидаєтесь уранці — а бадьорості, свіжості немає. Часто це означає, що у вас низький тиск. Потім з'являється апатія, розбитість. Може бути роздратованість, порушення сну, головний біль — ці неприємності також нерідко супроводжують гіпотонію».

Кардіолог радить регулювати такі стани з допомогою настоянки ехінацеї, меліси, пустирника, валеріани. Та насамперед варто відмовитися від тютюну (якщо палите), забути про алкоголь. Стабілізувати тиск допомагає помірну рухлива активність. Корисно починати день із нескладних гімнастичних вправ. «Пасивний відпочинок гіпотонікам тільки шкодить. Тому вдень знаходьте час для прогулянок на свіжому повітрі, легких пробіжок. Пограйте в м'яча, поплавайте. Рухайтесь — і почуватиметеся краще», — додає Ігор Кравчук.

Велике значення при гіпотонії має харчування. Людям із пониженим тиском лікарі рекомендують їсти часто і невеликими порціями, включати в меню страви з прянощами, які стимулюють діяльність залоз внутрішньої секреції, і солоні страви, які піднімають тиск.

«Про каву часто кажуть, що це улюблений напій гіпотоніка. Однак кава в даному випадку якраз не дуже бажана, — переконаний пан Ігор. — Кофеїн стимулює роботу серцево-судинної системи, навантажує судини, відтак нирки і серце працюють у напруженому режимі. Краще віддати перевагу німціному чорному або зеленому чаю

Кава — напій не для гіпотоніків. Краще обрати зелений чай.
Фото з сайту profile.com.

із цукром чи медом. Це ефективніше діє на тонус судин. Про шипучі напої краще забути — шампанське чи кока-кола спершу злегка підвищують тиск, але лише на короткий термін. А шкідлива дія від «шипучок» — тривала.

Гіпертонія, яку не лікують, провокує інфаркт

Якщо протягом певного часу у пацієнта фіксують стабільно підвищений артеріальний тиск, йому ставлять діагноз «гіпертонія». Недуга небезпечна ускладненнями — високий тиск, якщо його не врівноважувати, часто призводить до інсульту чи інфаркту. 70 зі 100 випадків інсультів, за словами лікаря, виникає через гіпертонію, яку не лікували. Артеріальна гіпертензія також провокує порушення мозкового кровообігу, ниркову недостатність, незворотну дегенерацію сітківки ока, відшарування сітківки, що призводить до сліпоти.

У нормі артеріальний тиск не повинен перевищувати 130/85. Якщо ваші показники стабільно перевищують цей поріг — ви потребуєте допомоги фахівця. «Часто людина пов'язує головний біль із перевтомою і не поспішає до лікаря, — каже Ігор Кравчук. — Але коли тиск піднімається вище 160/100, пацієнт має перебувати під постійним наглядом кардіолога чи терапевта».

Сильний головний біль (переважно в потиличній частині), шум у вухах, зниження працездатності, слабкість і запаморочення голови, особливо на зміну погоди, — такими є симптоми гіпертонії. У люди-

ни також з'являється підвищена емоційність, тривожність, порушується сон.

«Часто причиною гіпертонії та гіпотонії є спадковий фактор, — застерігає лікар-кардіолог. — Тож якщо у вашій родині є люди з судинними проблемами, будьте уважнішими до власного здоров'я. А коли з'являються тривожні симптоми — не відкладайте візит до лікаря».

■ ВАЖЛИВО

«Правила життя» для людей із гіпертонією:

* Уникайте стресових ситуацій, вчіться керувати власними емоціями. Подбайте про повноцінний нічний відпочинок — сон має тривати не менше 7-8 годин у добре провітреному приміщенні.

* Регулярно контролюйте свій тиск.

* Відмовтеся від куріння. Одна викурена цигарка підвищує тиск на кілька десятків пунктів.

* Пам'ятайте, що алкоголь корисний лише в невеликих дозах (не більше 50 грамів міцного напою або 150—200 грамів червоного сухого вина). Категорично не можна поєднувати алкоголь з ліками.

* Стежте за своєю вагою. Зайві кілограми провокують гіпертонію.

* Дотримуйтеся дієти. Обмежте вживання солі, максимально уникайте тваринних жирів та продуктів, що містять багато холестерину (яєчний жовток, печінка, жирні молочні продукти). Не вживайте гострих і консервованих продуктів. Віддавайте перевагу свіжим овочам і фруктам. При гіпертонії корисний часник, оскільки він перешкоджає утворенню тромбів. Добре діють на судини трав'яні та ягідні чаї.

■ МАЙТЕ НА УВАЗІ

... І родзинки — проти «мішків» під очима

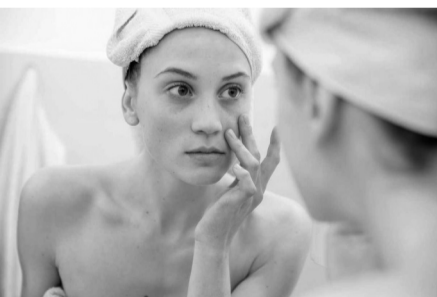
Позбутися набряків допоможуть сухофрукти, вівсянка й обмеження солі в раціоні

Мирослава КРУК

Зазвичай ця неприємність нагадує про себе ввечера, коли взуття стає тіснішим ніж зазвичай, а також уранці, коли власне обличчя в дзеркалі здається вам «занадто великим». Так проявляють себе набряки, які сигналізують: в організмі порушений баланс рідини.

Однею з причин цього явища може бути надмірне споживання солі. Лікарі радять відмовитися від магазинних сніків (їх зазвичай пересололюють), а також інших готових продуктів, де вміст солі складно контролювати (скажімо, готові салати, консервовані овочі, соуси). Готуючи їжу, намагайтеся зменшити кількість солі в ній. Наприклад, у салатах частково замініть сіль лимонним соком.

Також дієтологи радять включати до раціону овочі і фрукти, багаті на калій. Його нестача, як ствер-

Набряки особливо докучають зранку...
Фото з сайту isei.ua.

джують фахівці, провокує набряки. Багаті на калій бобові, абрикоси (і, відповідно, курага з урюком), банани, вівсяна крупа. Сечогінний ефект мають кавуни, дині, огірки. А також свіжі соки із селери, яблука, гарбуза, буряка, моркви.

Ефективні в боротьбі з набряками різні настої. Але якщо відвари трав варто вживати тільки за рекомендацією лікаря, то настої сухофруктів можна спокійно пити і без рецепту. Ефективними проти набряків є настої з родзинок, кураги, інжиру. ■

■ ПРИРОДА ЛІКУЄ

Буряковий сік — мікстура здоров'я

Столовий буряк допомагає при холециститі, гіпертонії і закрепах, але може зашкодити при виразці шлунка

Леся ХОРІЛЬСЬКА

Червоний буряк — справжній «скарб» для здоров'я. Буряковий сік добре пити і для профілактики, і для лікування багатьох недуг, зокрема запалення печінки (холецистит), закрепів. Лікарі радять вживати по пів склянки бурякового соку натщесерце, за одну годину до сніданку.

Людям, які потребують комплексної терапії при пухлинних захворюваннях, лікарі радять пити по пів склянки бурякового соку 5-6 разів на день за 15 хвилин до їди. Цей напій дуже корисний при анемії (недокрів'ї), артеріальній гіпертензії (підвищеному тиску) та атеросклерозі судин. При таких захворюваннях слід вживати суміш бурякового і морквяного соків у пропорції 1:4 по пів склянки 3-4 рази на день.

Зверніть увагу: якщо у вас є каміння в сечовому міхурі або нирках, то у комплексній терапії також стане в пригоді червоний буряк. Фахівці радять вживати суміш соків, приготувану з однієї частини бурякового, двох частин морквяного і двох частин огіркового соків. Пийте цю суміш по пів склян-

Сік із червоного буряка — природний еліксир.

Фото з сайту aeu.top.

ки за 30 хвилин до їди двічі-тричі на день.

При порушеннях менструального циклу та під час клімаксу добре пити суміш соку чорної редьки і буряка тричі на день між прийомами їжі, приготувавши її в пропорції 1:1.

Але майте на увазі, що буряковий сік лікарі не рекомендують вживати при пієлонефриті, виразковій хворобі дванадцятипалої кишки і шлунка, а також при гломерунефриті. Тому найкраще перед початком терапії порадитися зі своїм сімейним лікарем. ■

Валентина САМЧЕНКО

Композитор, диригент і педагог Кшиштоф Пендерецький (1933—2020) — один із музичних титанів, які прославили польську музичну культуру на весь світ, отримавши, зокрема, чотири премії «Греммі». «Мій батько народився в селі Тенетники біля Рогатина», — підкреслював маестро в інтерв'ю під час перших відвідин в Україну і згадував про дитячі прогулянки з батьком у передвоєнні роки у Львові.

Не надто добрими дорогами Івано-Франківщини — у гості до рідні

Популярність до талановитого Кшиштофа Пендерецького, народженого 23 листопада 1933 року, прийшла ще в 1960-х — як до представника музичного авангарду. Серед його найвідоміших творів — «Плач за жертвами Хіросіми», «Страсті за Лукою», «Кредо». А ще — «Польський реквієм», перший фрагмент якого композитор написав у пам'ять про загиблих наприкінці 1970 року під час антиурядових протестів співвітчизників і присвятив одному з керівників страйку в Гданську Леху Валенсі, який через десятиліття очолив незалежну профспілку «Солідарність», а ще через 10 років, нагадаємо, його було обрано президентом Польщі 74,25 відсотка голосів у другому турі.

Уперше через багато років після дитинства Кшиштоф Пендерецький з дружиною Ельжбетой прийшов у Львів уже після проголошення відновлення Незалежності України — у вересні 1995-го, після концерту в польському Перемишлі. А вже наступного року відбувся перший концерт за участі маестро в українському місті, яке пам'ятав із дитинства. За кілька років пройшов і другий концерт, перед яким — досить випадково — зустрівся з численними Пендерецькими в селі Тенетники Івано-Франківської області, на батьківщині діда по батьковій лінії.

І далі складалася плідна двостороння співпраця, переважно у Львові, але не лише. Пам'ятний для багатьох у Київській філармонії концерт 29 вересня 2018 року, коли за диригентським пультом стояв Кшиштоф Пендерецький, — тоді реалізували проект «Музика незалежності», присвячений 100-річчю відновлення державності обох країн: Польщі та України. А виконання «Семи брам Єрусалима» 86-літнього видатного польського композитора у присутності маестро прозвучало в Одесі вже наприкінці ще передепідемічного 2019-го, у грудні, диригував Хобарт Ерл.

Свідок зустрічі Кшиштофа Пендерецького з родичами в селі Тенетники Івано-Франківської області Роман Ревакович — польський диригент, який також має українське коріння, розповідає, що особисто познайомився з композитором на початку 1992 року, коли був диригентом Українського чоловічого хору «Журавлі» у Польщі. «До сьогодні зберігаю ноти твору *Benedicamus Domino* для чоловічого хору, які тоді отримав з пам'ятним написом автора», — каже пан Роман, який долучався до організації останніх приїздів Кшиштофа Пендерецького в Україну та кількох перших: у рамках одночасно Першого фестивалю польської культури в Україні та Другого міжнародного фестивалю сучасної музики «Контрасти» у Львові у 1996 році та двох концертів у 1999 року — у Київській філармонії 31 березня та 12 жовтня у рамках уже п'ятих «Контрастів» у Львівській опері. Останньому з названих почесний патронат надав тоді президент Польщі Александр Квасневський, а його дружина, пані Йоланта, особисто відвідала той концерт. І це свідчення особливо ставлення сусідньої держави Польщі до культури загалом уже понад два десятиліття тому.

А напередодні того пам'ятного концерту у Львові було заплановано поїздку Кшиштофа Пендерецького у село Те-

■ ВИСОКА НОТА

Польська легенда з українським корінням

У селі Тенетники біля Рогатина донині живе немало рідні відомого композитора Кшиштофа Пендерецького

Мирослав Скорик та Кшиштоф Пендерецький мали дружні стосунки. У засвіті пішли 2020 року.

Фото Євгена САВЧУКА з сайту mus.art.co.ua.

нетники, що біля Рогатина. Провідником мала бути юна Любов Пендерецька, яка прийшла на репетицію у Києві того року перед концертом у березні до відомого композитора та диригента і сказала: «Пане професоре, я називаюся Любов Пендерецька, мої батьки також народилися в селі Тенетники біля Рогатина. Але там всі Пендерецькі...»

«Я був свідком тієї розмови, — розповідає Роман Ревакович. — Зараз не можу стримати усмішки, згадуючи здивоване обличчя маестро — його прізвище, в Польщі таке унікальне, виявилось широко розповсюдженим в Україні...»

Малий автобус забезпечило Польське консульство у Львові. У поїздки не надто добрими дорогами Івано-Франківщини вирушили Ельжбета та Кшиштоф Пендерецькі, режисер Збігнев Хшановський та музикознавець і диригент Роман Ревакович.

«У гостинній хаті чекало нас близько двадцяти Пендерецьких, для яких Тенетники виявилися родинним гніздом. Унікально цікавою була зустріч достойного гостя зі своїм на три роки старшим вуйком по лінії брата діда Пендерецького. Дід із малолітнім батьком композитора виїхали в Польщу ще до Першої світової війни, де батько Пендерецького доростав, отримав освіту й одружився з Софією з дому Бергер. Я був свідком зустрічі через покоління — Кшиштоф Пендерецький зустрів сина брата свого діда», — розповідає Роман Ревакович.

Прізвище сучасним Пендерецьким навіть допомагало безпроблемно перетинати кордон

Якщо перечитати найповнішу на тепер двотомну працю 2008 року видання про відомого композитора «Кшиштоф Пендерецький. Бунт і визволення» польського музикознавця Мечислава Томашевського, то там немає згадки про Тенетники. «У книзі можна прочитати: «Власному батькові завдячує Пендерецький у справах віри — відкритість, яка вела його в напрямі екуменізму. Можна здогадатися, що цей екуменізм народжувався з родинних реалій. Під час однієї зі своїх докторських промов своє власне походження охопив Пендерецький в короткому формулюванні: «Я є гібрид, моя родина походить з кресів, баба зі

Кшиштоф Пендерецький після концерту в Києві «Музика Незалежності», присвяченого 100-річчю відновлення державності двох країн: Польщі та України. 29 вересня 2018 року. Фото Польського інституту в Києві.

сторони батька була вірменкою, натомисть дід був німцем. Оця баба-вірменка, Стефанія Шилькевич, вийшла заміж за поляка на австрійській службі, Михайла Пендерецького. Вони жили в Загатині неподалік Станіславова, що біля польсько-українського кордону. Отже, цей «кресовий» дід Кшиштофа Пендерецького, Михайло, разом зі своєю широко розгалуженою родиною ходив не до костела, а до церкви, тільки не до православної, а українсько-польської, тобто греко-католицької», — цитує Роман Ревакович. І зауважує, що в *Zahatynie* — можливо, так помилково названо Рогатин.

Ще Мечислав Томашевський пише: «Під час одного з недавніх перебувань Пендерецького в Україні, після концерту в Житомирі, сімнадцять членів родини батька та діда Михайла прийшли зустрітись зі своїм славним родичем». Однак від Тенетників в Івано-Франківській області, де справді багато Пендерецьких, до названого українського міста — понад 400 км. Тому, найімовірніше, знову неточність.

Нащадки Пендерецьких із Тенетників — де залишилися на тепер кількочасот мешканців — нині проживають, зокрема, у Бурштині, Львові, а хтось — як Любов Пендерецька, яка, по суті, стала ініціаторкою поїздки Кшиштофа Пендерецького у родинне село понад 20 років тому, — у Польщі. Так, Шемелько Тарас із Івано-Франківська повідомив, що його бабуся, Пендерецька Анна Федорівна родом із села Тенетники, проживає зараз у містечку Бурштин. А її мама — Пендерецька Марія Прокопівна — була двоюрідною сестрою Кшиштофа Пендерецького.

Пендерецький Олександр, який має далекий родинний зв'язок із польським композитором і останнім часом працює у Польщі, а їздить у сусідню прикордонну країну давно, — каже, що з'ясування з митниками питання, чиє його прізвище: польське чи українське — часто допомагало встановленню доброзичливих стосунків при перетині кордону. Усі, з ким довелося поспілкуватися, з повагою ставляться до родинного зв'язку з великим польським композитором.

Титани музики двох країн

Безперечно, Кшиштоф Пендерецький багато років був амбасадором польської культури в Україні. Двічі приїздив до Львова у рамках Міжнародного фестивалю «Відкриваємо Падеревського». Ігнацій Ян Падеревський — один із найвідоміших піаністів початку ХХ століття,

поляк за походженням, народжений у селі Курилівка Вінницької області. Освіту здобув у Варшаві. Перший великий концерт зіграв у Парижі, вже перше турне піаніста по США мало неабиякий успіх. Деякий час жив у Швейцарії. Падеревський був присутнім на відкритті Львівської опери 4 жовтня 1900 року, а також грав там численні концерти. Є автором опери «Манру», світова прем'єра якої відбулася у Дрездені 29 травня 1901 року, а далі 8 червня — польська прем'єра у Львові. І вже наступного року, 1902-го, її презентували в Метрополітен-опера у Нью-Йорку — вперше польську на цій сцені.

У 1910 році піаніст був учасником великої імпрези з нагоди століття від дня народження Шопена на сцені Львівської філармонії. А ще Падеревський свого часу був прем'єр-міністром Польщі, і тією особою, яка посприяла тому, що Польща з'явилась на мапі Європи в 1917—1918 роках.

У 2015 році видатний композитор сучасності Кшиштоф Пендерецький отримав диплом *Doctor Honoris Causa* і став почесним членом мистецької спільноти Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка. Урочиста церемонія і святковий концерт відбулися у залі Львівської філармонії, ознаменувавши також початок IV Міжнародного фестивалю «Відкриваємо Падеревського». Тісний музичний взаємозв'язок двох національних культур та визначну роль Львова як мистецького осередку Кшиштоф Пендерецький відзначив у своїй урочистій промові, згадавши, зокрема, постаті народженого у Чернівцях учня Шопена Кароля Мікулі, який очолював Галицьке музичне товариство; учителя Станіслава Людкевича Мечислава Солтиса та свого наставника в музиці — Артура Малявського.

Той інавгураційний концерт був організований згідно з задумом самого Кшиштофа Пендерецького. Прозвучали твори відомого польського композитора та українського маестро Мирослава Скорика, з яким мали дружні стосунки. Побачити за диригентським пультом упродовж одного концерту двох титанів — то була велика удача для подіювачів сучасної академічної музики, яка, втім, львів'янам у рамках фестивалю «Відкриваємо Падеревського» тоді посміхалася другий рік поспіль. До слова, Національна музична академія України у Києві вшанувала Кшиштофа Пендерецького званням Почесного доктора ще 1999 року — за ініціативи Євгена Станковича. ■

Максим СТРИХА

Асоціація українських письменників висунула книгу Костянтина Родика «Сізіф ХХ. Книжка vs. політика» (К.: Балтія-Друк) на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка у номінації «Публіцистика, журналістика». Він — багаторічний автор «України молоді», редактор щотижневої сторінки «Книжка року».

Порівнювати цю книжку в нашому книжковому морі, вважаю, немає з чим. Аналітична історія сучасного українського книгарства досі не написана. «Сізіф ХХ» — це низка есеїв про ключові моменти становлення новітнього вітчизняного літературно-видавничого процесу. Коли і як українська книжкова самодіяльність перетворилася на бізнес? Хто і в який спосіб здав наш книжковий ринок Росії 1995-го? Як починалася інформаційна війна проти України? Через що новонароджений видавничий монополізм зайшов у гострий конфлікт із літературною критикою? В яку трубу вилітали бюджетні гроші «на підтримку» книговидавництва?

Це — розповідь про людей, які прищепили вітчизняній книжці світові стандарти, і про тих, хто «здавав» її корупціонерам та окупантам. Мемуарна аналітика про сучасний стан цього процесу здобувків і втрат. Це, врешті-решт, — професійна оцінка Двадцятилітньої війни української держави проти вітчизняної книжки.

Але це не ті спогади, коли головним є «згадати все». Мета автора складніша — зрозуміти все (чи принаймні багато чого). Та й мемуар не так від очевидця, як від учасника з першої лави: Костянтин Родик понад тридцять років не так спостерігає за книжковим ринком, як втручається в його перебіг — критиком (його статті добре відомі читачам «України молоді»), менеджером, аналітиком.

■ ПРЕМІАЛЬНЕ

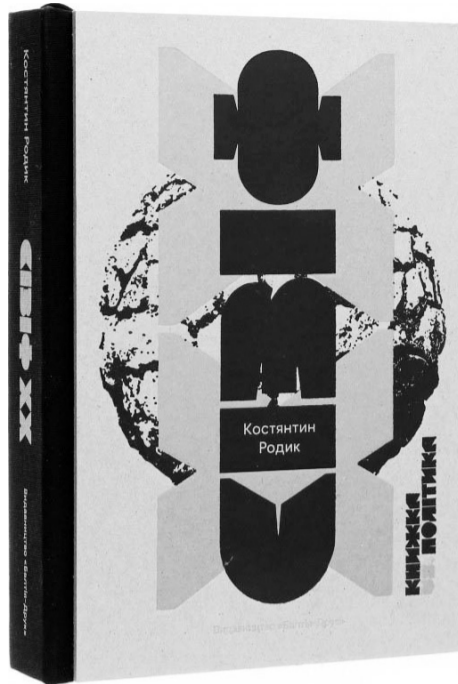
Двадцятилітня війна:

аналітика від учасника

Звісно, спогади про постання сучасного українського книжкового ринку подано через призму Всеукраїнського рейтингу «Книжка року». Проект задуманий 1999-го — як такий собі пристрій для пришвидшення роботи ринку в оптимальному режимі. Щось на кшталт мобільного додатку, який створює зручності для всіх — для користувачів-читачів і для надавачів послуг, видавців та книгопродавців. «Книжка року» — сплав світового «преміального» досвіду і соціологічних практик вивчення читацької спільноти. Та в Україні західні зразки приживаються повільно. Не дивно, що вітчизняне книгарство як бізнес — «наймолодше» в Європі. Звідси — наші успіхи і падіння, успіхи і падіння... Звідси — Сізіф у назві.

Оцінюючи масштаб зробленого Костянтином Родиком, Юрій Макаров пише: «За 20 років можна було вже звикнути до того, що, припустимо, у французів є Гонкурівська премія, в американців є Пулітцерівська премія, а от у нас є «Книжка року» (Український BEST. — К.: Майстер Книг, 2021). А далі шанований культуролог називає низку проявів української «інфраструктурної глухоти», які зумовлюють пробуксовування у нас навіть нобелівських новин. К. Родик у «Сізіфі ХХ» спеціально зосереджується на вивченні причин цієї аномалії.

Варта уваги структура книжки «Сізіф ХХ». Кожний хронологічний розділ завершується літературознавчою аналітикою якоїсь тогочасної книжки, котра,

на думку автора, і досі є недопрочитаною (влучно обрано назву цієї наскрізної рубрики — «Без терміну придатності»). Тут, зокрема, йдеться і про багатьох Шевченківських лауреатів. Про «Щоденний жезл» Євгена Пашковського — цей роман К. Родик вважає за найбільш адекватний для змагання за Нобелівку. Про «Діву Обиду» Ігоря Ринарука, яка змінила парадигму сучасної поезії. Про «Солодку Дарусю» Марії Матіос — роман, що усталив новий перспективний напрям, неотрадиціоналізм.

Є тут і про зігнорований вплив на масову свідомість проривних студій

Станіслава Кульчицького, Джеймса Мейса, Ніли Зборовської. Взагалі Родик-критик розглядає книжку як певний портал можливостей — слово-візію, яке треба почути-розшифрувати. Байду же, чи це художня проза, чи нефікшн.

«Сізіф ХХ» — аналітика високого рівня. Тобто така, що завжди виходить на прогностику. Спонукає до дій. Історія українського новітнього книговидавництва в есеях, які пропонують варіанти виходів, у тому числі і з традиційного колообігу корупції. Дорожня карта читача, критика, культуролога. Навігатор видавничої якості. «Сізіф ХХ» — гімн культурі Книги.

І, до речі (коли вже йдеться про номінацію «Публіцистика, журналістика»), ніяк обійти фотороботи К. Родика, котрими супроводжена книжка «Сізіф ХХ»: світлина широковідомих постатей з несподіваним трактуванням цих особистостей. Сам автор називає це «репортажною портретистикою». Насправді — це подовження його ексклюзивної аналітики візуальними засобами. Виставки цих портретів-інтерпретацій експонувалися у Києві (тричі), Львові та Дніпрі.

Отже, «Сізіф ХХ» безумовно варто прочитати. Бо це, як мінімум, спонукає краще зрозуміти те, що відбувалося з українською книгою впродовж минулих десятиліть і відбувається зараз. А можливо, і змусить ще раз, уже по-новому, перечитати хоча б деякі згадані в цій книзі знакові тексти, які в сукупності творять явище нової української літератури. ■

Валентина САМЧЕНКО

■ ЧАС «Т»

Четверта ГРА. Фінал

Найкращі вистави минулого року можна подивитися онлайн

Вистава «Філоктет. Античний рейв» Львівського академічного драматичного театру імені Лесі Українки. Фото надане пресслужбою фестивалю-премії «ГРА».

рада відібрала, тобто тепер є змога подивитися на Ютуб-каналі Національної спілки театральних діячів, її фейсбук-сторінці та виокремленій премії-фестивалю «ГРА», наприклад, нашумілого «Ліса Микиту» Львівської опери. Серед фаворитів постановок попереднього року і «Собаке серце» Одеського академічного українського музично-драматичного театру імені Василя Василька; і «Шинель» київського Молодого театру. Не варто оминати увагою виставу угорською мовою (транслюватиметься з субтитрами) «Це дитя» Закарпатського обласно-

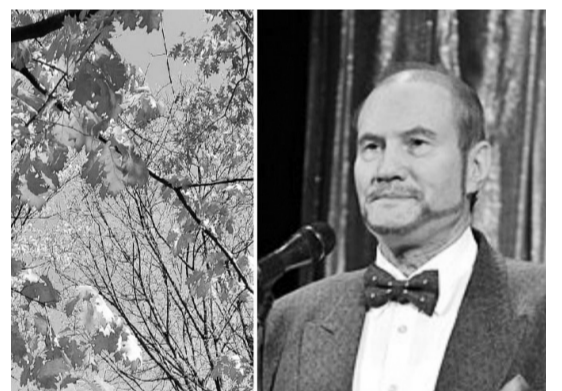
го угорського драматичного театру з міста Берегове. Не всім може сподобатися «Чорнобильдорф», утім у жодного глядача не виникне сумніву стосовно його оригінальності.

Із 12 вистав-фіналістів міжнародне журі у шести загальних номінаціях обрало лауреатів фестивалю-премії. Оберуть найкращі драматичну виставу, дитячу, музичну (опера/оперета/мюзикл), хореографічну/балетну/пластичну, камерну (до 150 глядачів) та пошуково-експериментальну (на перетині театральних/мистецьких жанрів). Кожного фахівця міжнародно-

го журі варто представити окремо. Дайан Елшоут, Нідерланди, — танцівниця, хореограф, педагог, дослідниця та тренерка, її проекти (Elshout/Handeler) неодноразово гастролювали і завоювали кілька міжнародних премій. Беньямінас Жельвіс, Литва, — співак, гендиректор Каунаського державного музичного театру, президент «Клубу оперети». Анна Корженювська-Бігун, Польща, — докторка гуманітарних наук, упорядниця і наукова редакторка першого польського книжкового видання текстів Леся Курбаса Les Kurbas. Pisma teatralne, Warszawa: Instytut Teatralny 2021; проводить дослідження з питань захисних реакцій культури в умовах війни. Руї Мадейра, Португалія, — актор та режисер, художній керівник Театральної компанії м. Брага, викладач у навчальних закладах на батьківщині та за кордоном; працював у театрах Іспанії, Франції, Німеччини, Італії, України, Румунії, Бразилії, Анголи, Сан-Томе, Мозамбіку: член виконавчого комітету ЕТА — Євразійської театральної асоціації. Фредерік Поті, Франція, — режисер, продюсер та актор, у 2015 році міністерство культури Франції присвоїло йому звання офіцера Ордена мистецтв та літератури.

Церемонія нагородження та урочисте закриття четвертого фестивалю «ГРА» відбудеться в Києві, у Національному театрі оперети, 4 грудня. Прямая трансляція дасть змогу всім бажаючим першими дізнатися імена переможців. ■

■ ПОЕЗІЯ

Андрій ДЕМИДЕНКО

Князює осінь

Князює осінь.
В осіннім стишненні природи
Так гулко чуть
перебіги хвилин.
Вдовіє ліс. Холонуть броди.
У вирій мчать пташині оди.
Природа сповнена
зажурених тайн.

Князює осінь.
Гойдає даль осінню.
І обрій зве
у свій червлений грот.
І, як сонет, із спозарану
Кружляє листя,
де не гляну,
На золотаві клавіші
осінніх нот!

Князює осінь.
Князює осінь!

Яріють спалахи природи.
Згасає неба височинь.
Вдовіє ліс.
Мертвіють броди.
У вирій мчать пташині оди.
Природа сповнена
зажурених тайн.

В осіннім стишненні природи -
Куди не кинь!
Куди не плинть! —

Так гулко чуть
перебіги хвилин...

Князює осінь.
Князює осінь!

Музика тиші

Забреду, де озера
незбуджені,
Де світання й дерев
срібний стан,
І вслухатимусь в тишу,
як в музику, —
В повнозвучний і мудрий
орган.

Забреду в листолет
з позолотою,
Захлинуся
розмаєм весни.
Буде тиша в мені
стоголосою —
І почую оркестр
тишини.

Забреду я від себе
й від гомону,
Хмільну річку убрід
перейду.
Полікують себе
тиші мовою.
І у тишу лицем
упаду!

Олена ЧЕРКАСЕЦЬ

Дружня родина Костиків проживає у невеличкому містечку Іршава, що на Закарпатті. Чоловік Мирослав займається підприємницькою діяльністю, донька Антоніна — журналістка, син Андріан — одинадцятикласник, спортсмен. Тож Оксані — мамі та дружині сімейства — є чим пишатися. Та й сама жінка має дві освіти: педагогічну та економічну, свого часу працювала в різних галузях, але наразі має свій невеликий бізнес, про який давно мріяла.

Кожен вечір у Костиків — справжнє свято, бо знають, що мама неодмінно побалує родину чимось смачненьким. Готувати Оксана почала ще в дитинстві: знайшла мамин, уже трохи пошарпаний зошит з рецептами, і поки та була на роботі, дівчинка «мудрувала» якісь ліпники з тіста. Щось вдавалося, щось ні... Та коли стала студенткою, навчилася готувати все, причому дізналася багато рецептів з різних регіонів України — від дівчат-сусідок по гуртожитку.

Кілька років тому чоловік подарував Оксані сучасну електрику, тож останнім часом жінка часто пече різну смакоту. «Найбільше люблю випікати сирники та дріжджові вироби, які завжди мені вдаються», — каже Оксана Костик.

Успіхам дітей жінка радіє більше, ніж своїм. Антоніна працює у Львові, а Андріан — це гордість та вітра родини. Він — багаторазовий чемпіон України та призер багатьох чемпіонатів Європи й світу з годзю-рю карате. Уся квартира переповнена його нагородами, медалями та кубками. Тож перемоги сина і надихають пані Оксану на створення нових кулінарних витворів. А на свята вся дружна родина Костиків збирається разом, обговорюють події, звичайно, дегустують смачні оригінальні страви. Бо мама не любить повторюватися і щоразу дивує рідних новими рецептами.

Сирник: свято буде особливим

Оксана завжди готує з любов'ю та натхненням, а про кулінарію, здається, може говорити безперестанку, бо рецептів знає силу-силенну. «Це мене втішає і заспокоює, — каже майстриця смаколиків, — але я не обмежуюся тим, що вмю, постійно навчаюся різних тонкощів приготування, черпаючи інформацію на «смачних» сайтах у інших господинь».

Та якщо у випічці «думки» домашців розійшлися: доня любить тільки шоколадні коржі, син — «Наполеон», а чоловіку до смаку припали торти з сушеною меренгою, то на святковий сирник чекає вся родина. Зроблений за власним рецептом кулінарки, він виходить меганіжний і смачний, а головне — великий. Його зазвичай пані Оксана готує до Різдва. Тож уся сім'я зможе вдосталь посмакувати й пригостити двох бабусь та іншу рідню. Ви ж можете взяти продукти на пів порції.

Отже, 250 г холодного маргарину перетріть із борошном у крихту. Його вам знадобиться приблизно 350—400 г. Додайте 2 жовтки, 200 г цукру, 10 г розпушувача, 30 г просіяного какао. Добре вимісіть тісто. Воно має вийти м'яким та трохи липкуватим. Замотайте його в харчову плівку та поставте в морозилку на пів години.

А тим часом готуємо сирну масу. Сиру для смаколика знадобиться чимало — 2 кг 300 г, але повірте, ви не зчуетесь, як на таці залишаться самі крихти. Сир перебиваємо бледером зі 150 г сметани та склянкою цукру. Якщо ви солодкоїжка — цукру можна взяти більше.

Далі візьміть 8 яєць, відділіть окремо білки, а жовтки вилийте в сирну суміш. Додайте ваніль, 2 ложки кукурудзяного крохмалю та 2 магазинні пудинги. Це додасть особливого смаку вашій випічці. Однак замінювати цей інгредієнт на якийсь інший господиня не радить, оскільки ви не відчуете потрібного аромату. Окремо збийте білки до пишної сніжно-білої маси,

СОЛОДКИЙ СТИЛ

«Біла півонія» пізньої осені

Пригощає рецептами родина Костиків із Закарпаття

Родина Костиків.

не забудьте додати ті, що залишилися з тіста, та викладіть до сирної маси. Вимішайте усе ретельно лопаткою. Маса має бути однорідною, повітряною.

Вийміть тісто з морозилки, розкачайте його на пергаменті, викладіть у прямокутну форму для випічки розміром 27 на 37 см, сформувавши навкруги бортики, та вилийте сирну масу. Випікайте годину при температурі 170 градусів до готовності, але пильнуйте за своєю духовкою, щоб не запеклися боки. Не кваптеся готувати випічку виймати з печі: вимкніть духовку, відкрийте дверцята та зачекайте пів години, доки сирник вичахне.

Через 3-4 години полийте розтопленим шоколадом. Повірте, результат вас втішить. Пухкий та повітряний сирник не залишить байдужим нікого.

Горіхами плячок не зіпсуєш

Багато хто скопа поглядає на бісквітну випічку, мовляв, багато часу витрачається, не хочеться морочитися. Однак за рецептом Оксани Костик все набагато легше, ніж здається на перший погляд. Ніжні шоколадні коржі у поєднанні з меренговим прошарком та повітряним кремом сподобаються усім любителям десертів.

Бісквіт готуємо за звичним методом. Візьміть 5 яєць та відділіть окремо жовтки від білків. Збийте жовтки зі 75—100 г цукру до білої піни, а білки з такою ж кількістю цукру до пишних піків. Влийте у жовткову масу 50 мл води або молока, 50 мл олії, додайте ванільний цукор, чайну ложку розпушувача, 30 г какао, 130 г борошна. Перемішуємо і наостанок викладаємо збиті білки. Знову перемішуємо та виливаємо у заздалегідь підготовлену прямокутну форму розміром 20x30 см. Випікаємо при температурі 170 градусів 50 хв. Але пам'ятайте, що кожна духовка пече по-різному, тому періодично перевіряйте готовність бісквіту шпажкою.

Готовий, охолоджений бісквіт перережіть навпіл.

Тепер займіться приготуванням найсмачнішої частини — горіхової меренги. Для цього збийте 5 білків до дуже пишної снігової маси, поступово всипаючи 150 г цукру та додавши дрібку солі. Пам'ятайте про ванілін, який додасть неймовірного аромату випічці.

До стійкої збитої маси додайте повну жменю подріблених на блендері горіхів, приблизно 200 г, 20 г крохмалю та акуратно перемішайте лопаткою, щоб білки не осіли. Рівномірно викладаємо у форму й випікаємо горіховий бісквіт, як звичайний, за температури 170 градусів приблизно 35 хвилин. Зверніть увагу, він не має бути твердим, як той, що сушиться.

А поки меренга випікається, приготуємо крем. Нам знадобиться 600 мл молока. Пів літра виливаємо в сотейник, додаємо 200 г цукру й нагріваємо. В окремий посуд виливаємо решту — 100 г молока, розводимо 1 столову ложку кукурудзяного крохмалю, 1 пудинг та змішуємо із жовтками. Яєчну суміш вводимо тонкою цівкою в молоко, що гріється, постійно помішуючи, доводимо до кипіння. Коли крем добре охолоне, додаємо 300 г масла й до однорідності збиваємо міксером.

А тепер найважливіший момент — збирання смаколика: перерізаний шоколадний бісквіт просочуємо сиропом або солодкою кавою. Крем розділяємо на три частини і зверху наносимо товстий шар та накриваємо меренговим прошарком. Зверху також викрадаємо крем. І врешті-решт, останній корж — шоколадний. Верх добре змастіть кремом та присипте молотими горіхами. Дуже смачно! Нехай вам вдається.

Шифоновий торт «Біла півонія»

Оксана Костик розповідає, що за своє кулінарне життя бісквітів випекла силу-силенну, однак за цим рецептом завжди виходить вдалий та вологий. А все тому, що в цей смаколик господиня вклала всю свою душу й любов, адже придумала й створила солодкий шедевр саме на день народження чоловіка Мирослава, коли так ясно отцвіли білі півонії.

Отже, до роботи! Окремо збиваємо 5 жовтків із 100 г цукру, доки маса не побіліє, та 5 білків із такою ж кількістю цукру до білих стійких піків. З'єднайте яєчні суміші та ретельно перемішайте. Тоненькою цівкою влийте 120 мл води та 80 мл олії, ще раз збийте міксером. Додайте маленькими порціями сухі складники: 1 столову ложку крохмалю, 1 чайну ложку розпушувача, ванільний цукор та 200 грамів борошна й вимішайте усе лопаткою. Випікайте у прямокутній формі 27x37см 45-50 хв при температурі 170 градусів до готовності.

«Біла півонія».

Улюблений сирник.

Горіховий плячок.

Та не ховайте далеко рецепт, адже для нашого смаколика необхідно спекти два такі бісквіти.

І поки корж рум'яниться в духовці, займемося сирною масою. Візьміть 1 кг жирного сиру (можна солодку сиркову масу) та 200 г згущеного молока (якщо сир кислий, додайте більше), добре збийте блендером. Окремо збийте 500 г вершків до стійких піків. Вершки краще взяти 33% жирності. У гарячій воді розчиніть 25 г желатину, щоб не було грудок. Сирну масу змішайте з вершками та збийте міксером, поступово вливаючи желатин. І ще раз усе збийте. Маса спочатку буде рідкувата, але потім швидко загусне.

А тепер збираємо торт докупі: візьміть один бісквіт, змастіть його готуваною сирною масою, прикрийте зверху другим та поставте у холодильник.

Для верхівки готуємо заварний крем: 5 жовтків перебийте зі 150 г цукру (хто любить солодке — додайте більше), влийте 600 мл молока, всипте 2 столові ложки борошна, 1 столову ложку крохмалю і знову все ретельно перемішайте вінчиком, щоб не було грудок. Додайте ванільний цукор і поставте на слабкий вогонь. Постійно помішуючи, доведіть масу до кипіння. Вона вийде густа. Окремо збийте 200 г масла і змішайте з охолодженою заварною масою.

Готовий крем наносимо на верх торта, притрушуємо шоколадом і ставимо в холодильник на декілька годин. Результат виходить дуже ніжний та смачний!

Смачного! Нехай і у вас восени квітнуть «Білі півонії». ■

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Перша половина —
за киянами

«Динамо» у «лайт-режимі» розгромило «Чорноморець» та вийшло в лідери, а «Шахтар» не без проблем здолав «Рух»

Олексій ПАВЛИШ

Після міжнародної паузи на матчі збірних клуби УПЛ переходять до завершальних матчів цього календарного року. У чемпіонаті на 16 команд до зимової перерви чекають ще по 3 матчі, а на представників України в єврокубках — «Динамо», «Шахтар» і «Зорю» — ще й вирішальні поєдинки у боротьбі за плей-оф.

Кияни разом із «Чорноморцем» влаштували такий собі бартер: виїзний матч «Динамо» грало в Києві, натомість «білосині» дозволили одеситам задіяти частину орендованих гравців. Утім новачку УПЛ це не допомогло: лише два удари по воротах, один із них результативний — і аж шість пропущених м'ячів (могло бути й більше). Перед матчем ЛЧ із «Баварією» наставник «Динамо» вдався до ротації — цьому сприяла і дискваліфікація кількох провідних футболістів (зокрема, не грали Забарний, Сидорчук та Шапаренко).

Водночас шанс проявити себе отримали нападники Ілля Шкурін та Владислав Кулач. Білорус ще не забивав у Києві, але вже встиг віддати сумарно 4 асисті, а кращий бомбардир попереднього сезону УПЛ Кулач, який пропустив 3 місяці через проблеми зі здоров'ям, уперше відзначився за столичний клуб. Черговий, уже сьомий за ліком, записав до свого активу і динамівський «джокер» Денис Гармаш.

«Після двотижневої паузи потрібна була ця гра, ця перемога. Звичайно, задоволені результатами та грою. Наш досвід, більший, ніж у гравців «Чорноморця», зробив свою справу. З гарним

Попри перемогу над «Рухом», «Шахтар» не втримався на вершині турнірної таблиці.
Фото Олександра ПРИХОДЬКА.

настроєм готуємось до гри у Лізі чемпіонів», — сказав після гри Луческу.

Він похвалив своїх підопічних і за кращу, ніж раніше, реалізацію моментів, адже завдяки кращій різниці забитих-пропущених голів кияни знову, після половини всіх зіграних матчів, випередили «гірників».

Донецчани ж перед двома «матчами за життя» в єврокубках добряче намучилися із непоступливим «Рухом», двічі забивши вже перед фінальним свистком. Не обійшлося без скандалу — наставник львів'ян Леонід Кучук звинуватив віце-чемпіонів у порушенні принципу чесної гри («гірники», мовляв, забили гол, коли суперник отримав ушкодження і просив про допомогу). А його італійський візаві Роберто де Дзербі, навпаки, розкритикував «Рух» за надмірне, на його думку, затягування часу. Зрештою, необхідного результату «Шахтар» таки досяг. Чи зможуть «гірники» досягти такого ж бажаного результату і в ЛЧ (а їх проти «Інтера» влаштує лише перемо-

га), дізнаємось уже цієї середи.

Настає час для ключових поєдинків і в «Зорі», щоправда, у третьому за рахунком еворотурнірі — Лізі Конференцій. Аби мати хоча б примарні шанси на єврокубкову весну, луганчанам варто брати очки на виїзді проти «Роми». Але останній матч не вселяє оптимізму: підопічні Скрипника сенсаційно поступились «Львову», пропустивши вже на 1-й хвилині. Потім самі ж допомогли львів'янам відзначитися удруге, скоротили відставання, але бодай за нічию так і не зачепились. Наявність проблем визнав і сам Скрипник.

«Важко грати проти команд, які стоять позаду. А коли ще й даєш їм фору з першої хвилини в 1-2 голи, то це ще складніше. У мене було таке враження, що грали б ще хвилини 40 чи годину, то ми б голів не забивали. Така гра не подобається глядачам, тим паче тренерам. Для суперника три очки дуже важливі. Вітаю суперника з перемогою», — не приховував розпачу тренер.

■ ТАБЛО

Прем'єр-ліга. 15-й тур. «Чорноморець» — «Динамо» — 1:6 (Ісаєнко, 44 — Буяльський, 27, 58 (пен.); Вітійно, 30, 37; Гармаш, 48; Кулач, 82), «Львів» — «Зоря» — 2:1 (Шина, 1; Цвек, 31 (у свої ворота) — Луньов, 64), «Шахтар» — «Рух» — 2:0 (Маркос Антоніо, 86; Тете, 88), «Дніпро-1» — «Олександрія» — 3:1 (Довбик, 29 (пен.), 30; Логінов, 41 — Бабогло, 19), «Минай» — «Інгuleць» — 2:2 (Селезньов, 39; Горін, 45 — Ковальов, 28; Плехотнюк, 80), «Ворскла» — «Маріуполь» — 5:1 (О. Тілл, 16, 22; Пешич, 65; Тамм, 79; Степанюк, 83 — Топалов, 61), «Десна» — «Колос» — 0:1 (Сітчинава, 67).

Турнірна таблиця:

	І	В	Н	П	М	О
1. «Динамо»	15	12	2	1	41-8	38
2. «Шахтар»	15	12	2	1	40-8	38
3. «Ворскла»	15	9	4	2	28-12	31
4. «Дніпро-1»	15	10	1	4	24-15	31
5. «Зоря»	15	9	2	4	34-18	29
6. «Олександрія»	15	6	5	4	15-13	23
7. «Десна»	15	6	3	6	17-22	21
8. «Верес»	14	5	4	5	12-15	19
9. «Металіст-1925»	14	6	1	7	16-22	19
10. «Колос»	14	4	2	8	9-21	14
11. «Рух»	13	3	4	7	13-20	13
12. «Львів»	15	3	4	8	11-23	13
13. «Чорноморець»	15	2	5	8	17-35	11
14. «Інгuleць»	14	2	4	8	11-25	10
15. «Минай»	14	1	6	7	10-22	9
16. «Маріуполь»	15	2	1	12	18-37	7

Бомбардир: Довбик («Дніпро-1») — 10.

«Зараз нам треба готуватися до Риму. Звичайно, буде розмова, робитимемо якісь висновки», — пообіцяв він.

Поки луганчани втрачають очки, непоганий хід набрала «Ворскла», а її лідер — люксембуржець Олів'є Тілл — узагалі став найкращим у лізі за системою гол+пас (8+5). Саме його «дубль» та дві передачі стали вирішальним фактором у розгромі «Маріуполя». Азовці ж, попри непоганий малюнок гри та пристойну атаку, мають величезні проблеми у захисті і, як наслідок, усе ще йдуть останніми.

Ще однією помітною подією минулого уїк-енду став дебютний гол за «Минай» ексфорварда «Шахтаря», «Дніпра» й української збірної Євгена Селезньова. 36-річний форвард, який все ще хоче побити рекорд найкращого голеадора в історії УПЛ, після скандалу з «Колосом» улітку перебрався до Закарпаття, проте лише в 15-му турі відкрив лік голам у сезоні. Таким чином, в активі Євгена уже 117 голів — щоб перевершити показник Реброва і Шацьких (по 123 голи), потрібно ще 7 точних ударів. ■

Григорій ХАТА

Найсильніші клуби України свої європейські баталії вже не один рік проводять в абсолютно різних за рейтингом турнірах. Незмінний лідер чоловічого чемпіонату країни — запорізький «Мотор» — уже тривалий час вважається своїм у найбільш «топовому» клубному турнірі континенту — Лізі чемпіонів. Натомість перша команда вітчизняної жіночої першості — львівська «Галичанка» — через відсутність фінансового та інфраструктурного потенціалу обмежується участю в третьому за силою єврокубку.

Днями вихованки Віталія Андронова успішно подолали 1/16 фіналу Європейського кубка. Однак перемога над словацькою «Ювентою» далася їм дуже непросто. Перший, домашній, матч львівські гандболістки виграли з перевагою в п'ять м'ячів (27:22), що в підсумку і визначило їхню подальшу долю на міжнародній арені.

У гостях «Галичанці» довелося вирішувати непросте завдання. Після провального старту, коли на табло горіли неприємні для українського чемпіона — 1:7, підопічні Андронова опинилися в складних обставинах, утім завдяки напрочуд надійній грі свого во-

■ ГАНДБОЛ

Повірили і перемогли

«Мотор» уперше в історії переіграв у Лізі чемпіонів угорського гранда, а «Галичанка» вибила з розіграшу головного фаворита Єврокубка

ротаря Вікторії Салтанок львівській команді вдалося підібратися до суперника на прийнятну відстань. За п'ять хвилин до завершення основного часу «Галичанка» підбралася до «Ювенти» на комфортну відстань в чотири м'ячі — 22:18. Надалі ж як не намагалися господарки збільшити фору, ніщо не допомогло їм змінити рахунок у матчі.

На думку Віталія Андронова, «Ювента» виглядала одним із головних претендентів на перемогу в Єврокубку. Однак тепер у цьому турнірі трохи інші розклади.

Чоловіча гандбольна Ліга чемпіонів також має своїх визнаних грандів. Угорський «Веспрем» — представник саме того пулу, до котрого входять кращі команди

■ ТАБЛО

Ліга чемпіонів. Група В. 7-й тур. «Мотор» (Україна) — «Веспрем» (Угорщина) — 29:27 (14:12).
Турнірне становище: «Віве Кельце» — 12, «Барса» — 9, «Веспрем» — 8, «ПСЖ» — 7, «Мотор» — 6, «Фленсбург», «Порту» — 5, «Динамо» — 4.

європейського клубного гандболу.

Упродовж багатьох років він поставав нездоланним бар'єром перед найсильнішим колективом українського гандболу. Однак цьогорічна зустріч «Мотора» з «Веспремом» у Лізі чемпіонів завершилася сенсацією.

«Хочу привітати запорізький клуб із заслуженою перемогою. Я не знаю, що сталося й не можу

Гандболісти «Веспрема» вперше зазнали поразки від запорізького «Мотора».
Фото пресслужби ГК «Мотор».

впізнати свою команду», — так прокоментував несподівану поразку «Мотору» головний тренер угорського чемпіона Момир Ілич.

Для «мотористів» успіх у матчі з «Веспремом» став загальним третім (до того були перемоги над «Порту» та бухарестським «Динамо») у поточній Лізі чемпіонів. Маючи за спиною три перемоги й чотири поразки, український чемпіон тепер перебуває в так званій прохідній зоні свого октегу, представники котрої матимуть можливість

зіграти в «плей-оф» турніру.

«Так траплялося, що в окремих матчах ЛЧ нам не вдалося зберігати концентрацію впродовж усього матчу на високому рівні. У цій же зустрічі хлопці з самого початку демонстрували максимальну зосередженість і тримали її всю гру. Ми дуже добре стартували і я задоволений нашими діями, особливо в захисті. І найголовніше, гравці повірили в те, що можуть перемогти», — похвалив своїх підопічних очільник «Мотора» Гінтарас Савукінас. ■

СТРІЧАННЯ-РОЗСТАВАННЯ

Биття горщиків на камеру

Discovery зніме «документалку» про розлучення Джонні Деппа та Ембер Херд

Дара ГАВАРРА

Один поет писав, що всі романи недарма закінчують на весіллях, бо не знають, що робити з героєм потому. У Голлівуді знають, мало того — ще й грошенят на цьому зароблять.

Так, роман легендарного Джека Горобця з «Піратів Карибського моря» — Джонні Деппа — не закінчився на весіллі з красунею Ембер Херд, як того вимагають канони жанру. Після одруження в 2015 році пара почала зі старту давати привід жовтій пресі, щоб іще дужче роздмухувати скандали в їхній сім'ї, а згодом колишні закохані, а тепер люті вороги подали на розлучення. Точніше Ембер заявила про сімейне насильство, а вже потім пішли суди і шлюборозлучний процес, який тривав мало не 6 років. У сімейній білизні пари хто тільки не копірився, було витягнуто на

світ Божий усе спідне, і врешті суд офіційно визнав шлюб розірваним. Проте на цьому історія

Джонні Депп та Ембер Херд.

зі стрічанням-розставанням не закінчується: студія Discovery+ зніме «документалку» «Джонні проти Ембер» про перипетії сімейного життя зірок. Продюсери стрічки запевняють, що намагатимуться об'єктивно висвітлити точки зору обох сторін. Так, пані Херд стверджує, що виходила заміж за чоловіка своєї мрії, а потрапила в руки домашнього насильника. У свою чергу пан Депп стверджує, що його

колишня — лицемірка і брехуха, адже обіцяла 7 мільйонів, які вона отримала після розлучення, віддати на благодійність, проте не зробила цього. Сам же судовий процес поклав край успішній кар'єрі актора.

Що ж, матеріалу до фільму набиралося чимало. Залишилося змонтувати все це так, щоб глядачу було цікаво ще раз пережити перипетії життя зірок. ■

НАЛІТАЙ!

Кому сто грамів для хоробрості?

Щоб не викидати спиртне, пасажирки пригощали пасажирів в аеропорту

Варка ВОНСОВИЧ

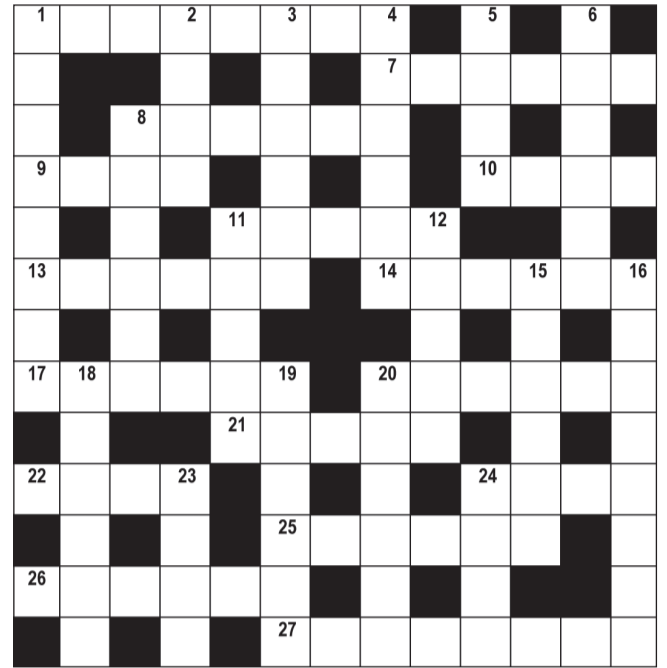
Хто часто подорожує, мабуть, не раз був свідком таких сцен: турист стоїть перед зоною реєстрації в аеропорту і спустошує пляшки з водою чи й міцнішими напоями, адже в багатьох країнах перевезення рідини в салоні літака суворо заборонено в цілях безпеки пасажирів. Нещодавно відео з такою сценкою з життя стало вірусним у мережі TikTok, і його переглянули понад півтора десятка мільйонів разів!

А сталося ось що: молоді туристки зі

США, які вирушали на відпочинок до Маямі, настільки розслабилися в передчутті відпустки, що зовсім забули про правила безпеки в аеропортах. Тож коли постало питання — викинути дві великі пляшки зі спиртним чи спожити їх, — обрали другий варіант. А щоб веселіше було, почали наливати всім сусідам по черзі. На відео видно, як одна з дівчат пригортає горілкою, а друга наливає всім бажаним із пляшки рому «Ананас Малібу». Що цікаво, «порушницям» спокою за це нічого не було, більше того — з вірусного ролика видно, що

охоронці порядку стоять осторонь і посміхаються, спостерігаючи за такими веселошами.

Судячи з відгуків під цим відео, глядачі схвалили таку винахідливість пасажирок. Інше питання: чи не виникло згодом проблем уже в салоні літака, адже половина салону були «підшофе»? Проте історія замовчує такі подробиці, та й дія відбувалася в США, де до дебошів у салоні повітряних лайнерів ставляться дуже суворо і ніяких сцен із викриками «Тагіл!» (чи то пак «Маямі!») просто не допускають. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №104

По горизонталі:

1. В давнину — жінка, яка народила позашлюбну дитину. 7. Напій олімпійських богів, що дарував їм вічну молодість і безсмертя. 8. Вовняний каптур з довгими китицями, що одягається поверх шапки чи кашкета для захисту від холоду, як частина військової форми бійців армії УНР. 9. Хижий птах, зображений на гербі Польщі. 10. Сибірська республіка у складі Росії. 11. «Твої ... медові — мого життя неспокої». 13. Ім'я першого канцлера Західної Німеччини, співзасновника Християнсько-демократичного союзу. 14. Особливості вимови звуків, що видають іноземця. 17. «Вас і немає, а ви мов тут, світите в душу, мов дві зорі. Чи в вас улита якась ..., чи, може, й справді ви знахарі» (Костянтин Думитрашко). 20. Хімічний елемент, крихкий метал сріблястого кольору. 21. Лікарська рослина. 22. Кабан, здатний до запліднення. 24. Умовний сигнал. 25. Столиця Іраку. 26. Позивний Марка Паславського, бійця батальйону «Донбас», який загинув в російсько-українській війні. 27. Житлове приміщення на горіщі.

По вертикалі:

1. Дерев'яний хлопчик із довгим носом, герой казка Карло Коллоді, прототип Буратіно. 2. Офіційна валюта Ірану. 3. Релігійно-правовий кодекс у євреїв, що ґрунтується на книгах Старого Заповіту. 4. Спик

зок запитань особистого характеру, на які треба дати відповідь. 5. Гумове «взуття» для колеса. 6. Англійський натураліст, автор теорії походження видів, іменем якого названа премія, яку присуджують за найбезглуздішу смерть. 8. Легендарна французька актриса. 11. Сторожа, охорона. 12. Цінний папір. 15. Ім'я німецького філософа, «батька» феноменології. 16. Найбільше озеро Південної Америки, на кордоні Перу та Болівії. 18. Кліматична зона Крайньої Півночі. 19. Зошит для малювання чи зберігання фото. 20. Смажене в смальці або олії солодке печиво, що має форму продовговатих смужечок. 23. Цінне хутро, за яким плавали до Колхиди аргонавти. 24. Велике приміщення для багатолюдних зборів, засідань, концертів. ■

Кросворд №102 від 16—17 листопада

ПОГОДА

24 листопада за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, без опадів. Вітер північно-західний із переходом на південно-західний, 5-10 м/с. Температура вночі -1...+1, удень +3...+5.

Курорти Карпат: мінлива хмарність, без опадів.

Славське: вночі -1...+1, удень +2...+4.

Яремче: вночі -1...-3, удень +4...+6.

Міжгір'я: вночі -1...-3, удень +2...+4.

Рахів: вночі -2...-4, удень +3...+5.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

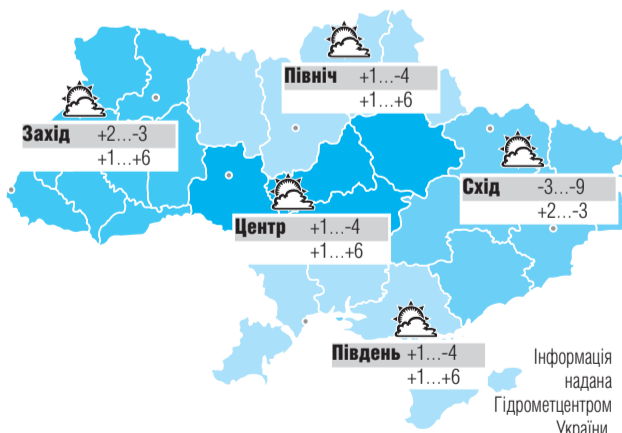
дощ

сніг

дощ, гроза

Інформація надана Гідрометцентром України.

ПРИКОЛИ

У ресторані одного відвідувача обслуговує дуже гарненька офіціантка. Пообідавши, він просить принести рахунок, платить і каже:

— Але ж існують такі три слова, які вам було б дуже приємно почути, чи не так?

— Правда!
— А хочете, я вгадаю, що це за слова?
— Ну спробуйте!
— Я вас кохаю!
— Ні, «Здачі не треба».

— Слухайте, — говорить шеф співробітнику, — ви кажете, що у вас є п'ятирічний стаж роботи, а насправді виявляється, що ви ніде не працювали.
— А хіба ви не казали, що вам потрібні працівники з уявленнями?

Зустрічаються два підприємці.
— Як справи, як бізнес?
— Що тобі сказати? Не так добре, як мені хочеться, але й не так уже й погано, як хотілося б тобі.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітаємо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009104 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 533—534
Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить у вівторок—середу (спарений номер) і п'ятницю, двічі на тиждень
Тираж 86734